

Μ. ΜΩΥΣΕΪΔΟΥ, ΙΑΤΡΟΥ

Διευθυντού του Περιοδικού « ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ »

Η ΚΑΛΔΙΠΑΙΔΙΑ

ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

«Toi que l'antiquité fit éclore des vides
Qui descendis des cieux et regne sur les mondes,
Toi, qu'après la bonté, l'homme chérit le mieux,
Toi, qui naquis un jour du sourire des dieux,
BEAUTÉ, je te salue . . . . .»

DELILLE.

ΙΑΤΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ « ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ »

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ

Αριστοβούλου, Αναστασιάδου και Σας.

1912

Μ. ΜΩΥΣΕΙΔΟΥ, ΙΑΤΡΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ « ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ »

Η ΚΑΛΔΙΠΑΙΔΙΑ

ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

«Toi que l'antiquité fit éclore des ondes
Qui descendis des cieux et regne sur les mondes,
Toi, qu'après la bonté, l'homme chérit le mieux,
Toi, qui naquis un jour du sourire des dieux,
BEAUTÉ. je te salue . . . . .»

DELILLE.

ΙΑΤΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ « ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ »

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ

Ἀριστοβούλου, Ἀναστασιάδου καὶ Σα:

1912

Ἡ ΚΑΛΛΙΠΑΙΔΙΑ

ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ*

ΕΑΝ θελήση τις νὰ ρίψη βλέμμα ταχὺ ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν αἰσθητικῶν ἰδεῶν τῆς ἀνθρωπότητος διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, δὲν θὰ δυσκολευθῆ νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι τὸ αἶσθημα τοῦ ὠραίου ὑπῆρξε πάντοτε ἐν ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα καὶ τὰ μᾶλλον πολυλάτρευτα. Ὁ ἄνθρωπος, ὕψιστος ἱερεὺς τοῦ ὠραίου ἐν τῇ γῆ, ἀνεζήτει τοῦτο ἀπανταχοῦ, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, εἰς τὸ ἄπειρον τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὸν κόσμον τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, τῶν αἰσθημάτων, τοῦ πνεύματος, τῆς ἐν γένει ἁρμονίας.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων λαῶν οὐδεὶς ἀπένειμε τοσαύτην λατρείαν εἰς τὸ ὠραῖον, ὅσον ὁ Ἑλληνικὸς.

Κατὰ τὸν Πλάτωνα, ὁ τελικὸς τοῦ ἀνθρώπου σκοπὸς εἶνε νὰ ἐξεγείρῃ ἐν ἑαυτῷ ὡς οἶόν τε μάλιστα τὴν ἀνάμνησιν τῶν αἰωνίων ἰδεῶν, ἅς ποτε ἐθεάσατο πρὸ τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ὑπάρξεως, νὰ

* Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολ. Συλλόγου Κων/πόλεως τῇ 11 Δεκεμβρίου 1911.

καταστήσει τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ἀντικείμενον τῆς γνώσεως, νὰ μεταδώσῃ αὐτὸ ἑτέροις καὶ νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν βίον.

Ἐκ πασῶν τῶν *ιδεῶν*, ἃς ποτε ἡ ψυχὴ ἐθεάσατο, ἡ ἐλάχιστα ἡμαυρωμένη ἐν τοῖς ἐπιγείοις αὐτῆς ὁμοιώμασι καὶ ἐναργέστατα ἐξ αὐτῶν στίλβουσα, εἶνε ἡ τοῦ ΚΑΛΛΟΥΣ*.

Ὅταν εἰς τὰ θέλητρα τοῦ καλοῦ ἀπονέμη ὁ Πλάτων τὴν μεγίστην δύναμιν ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ἀνθρώπου εἰς τελειότεραν ὑπαρξιν, βεβαίως ἐλάλει ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἰδίου ἔθνους.

Εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνίας, μαζὶ μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ, ἀνεπτύχθη βεβαίως τὰ μέγιστα τὸ αἰσθημα τοῦ ὠραίου διὰ μιᾶς αἰσθητικῆς ἀγωγῆς τελειότερας καὶ ἐλλογωτέρας.

Δεκατρία συμπληροῦνται ἔτη ἀφ' ὅτου τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ ἤρξατο ἐκδηλουμένη μία κίνησις καλλιτεχνικῆς παιδαγωγικῆς.

Ἐν Ἀμβούργῳ ἰδρύετο «Σύνδεσμος τῶν καθηγητῶν τῆς πόλεως ἐκείνης, σκοπὸν ἔχων νὰ ἐργασθῆ διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ παιδὸς ἀγωγὴν».

Τὸν σύνδεσμον τοῦτον ἐπηκολούθησαν ἕτεροι ἐν Βερολίῳ, Δρέσδῃ, Λειψία καὶ Μονάχῳ, καὶ συνεκλήθησαν τρία Συνέδρια καλλιτεχνικῆς ἀγωγῆς, τῷ 1901 ἐν Δρέσδῃ, τῷ 1903 ἐν Weimar καὶ τῷ 1905 ἐν Ἀμβούργῳ.

Ἡ κίνησις αὕτη ἐκ Γερμανίας μετεδόθη εἰς Βέλγιον καὶ βραδύτερον εἰς Ἀγγλίαν, Ὀλλανδίαν, Γαλλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Ἰταλίαν.

Καὶ σήμερον ἀριθμοῦνται κατὰ δεκάδας ἑταιρεῖαι τοιαῦται, ἔχουσαι ὡς προορισμὸν τὴν αἰσθητικὴν τοῦ παιδὸς ἀγωγὴν.

Ἐὰν ἦνε ἀληθές, ὅτι τὸ ἀνατρέφειν παιδίον τι, κατὰ τὸν εὐρὺν ὄρισμὸν τῆς Κας Necker de Saus-

* Φαῖδρος 249 d—253 c καὶ Συμπόσιον 204 c—212 a.

sure, συνίσταται εἰς τὸ νὰ θέτῃ τις αὐτὸ εἰς κατάστασιν νὰ ἐκπληρώσῃ ἡμέραν τινὰ ὡς οἶόν τε κάλλιον τὸν προορισμὸν τοῦ βίου του, δὲν πρέπει ἄρα γε, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην, νὰ διεγείρῃ τις νηπιόθεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδὸς τὸ αἰσθημα τοῦ ὠραίου, εἰς ὃ θὰ ὀφείλῃ βραδύτερον τὰς πολυτιμοτέρας τῆς ὑπάρξεώς του ἀπολαύσεις;

Ὁ θέλων σήμερον νὰ ἀναλάβῃ σοβαρῶς τὴν αἰσθητικὴν τοῦ λαοῦ ἀγωγὴν, δὲν πρέπει βεβαίως νὰ ἀποταθῆ εἰς τὸν ἄνδρα, οὔτινος αἱ λειτουργίαι διὰ τῆς ἡλικίας ἔχουσι χάσει τὴν ἀπαλότητά των, ἀλλὰ εἰς τὸν παῖδα, κηρὸν εὐπλαστον, εἰς ὃν εὐχερῶς δυνάμεθα νὰ προσδώσωμεν οἷονδήποτε τύπον ἐπιθυμοῦμεν, τὸν παῖδα, ὅστις, κατὰ τὴν ὠραίαν ἔκφρασιν τοῦ ποιητοῦ Wordsworth, εἶνε ἀληθῶς «ὁ πατὴρ τοῦ ἀνθρώπου».

Δὲν προτιθέμεθα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου νὰ θίξωμεν ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως τὸ ζήτημα τῆς αἰσθητικῆς τοῦ παιδὸς ἀγωγῆς, δι' ἣν ἔχουσι δημοσιευθῆ ὀλόκληροι τόμοι καὶ βιβλιοθήκαι ἰδιαιτέραι.

Τὸ τοιοῦτον, ἄλλως τε, θὰ ἀπῆται καὶ εἰδικότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἧς ἡμεῖς στερούμεθα, καὶ θὰ ἀπῆγεν ἡμᾶς μακρὰν τῶν ὁρίων δημοσίας διαλέξεως.

Ἐπιθυμοῦμεν ἀπλῶς νὰ ρίψωμεν βλέμμα ταχὺ ἐπὶ ἐνὸς τῶν σπουδαιότερων ἴσως καὶ οὐσιωδεστέρων κεφαλαίων τῆς αἰσθητικῆς ἀγωγῆς, τῆς δημιουργίας τῆς καλλονῆς τοῦ παιδός.

Ἐκαστον ὠραῖον ἄτομον φαίνεται οἶονεὶ προδιατεθειμένον νὰ ἀγαπᾷ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ὠραιότητα.

Καὶ τῷ ὄντι, πῶς ὁ τοιοῦτος δὲν θὰ ἀποδίδῃ μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἰδιότητα ταύτην τῶν ὄντων καὶ τῶν πραγμάτων, ὅταν βλέπῃ τὸν θαυμασμόν, ὃν ἐξασφαλίζει ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὸ δῶρον τοῦτο τῆς φύσεως;

Καὶ τίς γνωρίζει, ἄλλως τε, ἐὰν ἡ ὠραιότης τοῦ σώματος, διαπλάττουσα τὴν ψυχὴν βαθμιαίως, δὲν συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἐξεγείρη ἐν αὐτῷ κλίσεις αἰσθητικές; Ὁ Rousseau λέγει κάπου: «Ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ διαπλάσωμεν παιδίον τι εὐρωστον, ὠραῖον καὶ φυσικῶς καλῶς ἀνεπτυγμένον μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, αἱ πνευματικαὶ τοιοῦτου παιδὸς πρόοδοι θὰ ὦσιν εἴτα πολὺ ταχύτεραι».

Ἡ λατρεία τοῦ ὠραίου ἄρχεται συχνάκις διὰ τῆς λατρείας τῆς ἀτομικῆς ἡμῶν ὠραιότητος.

Ὁφείλομεν ἄρα νὰ προσπαθήσωμεν νὰ δημιουργήσωμεν, εἰ δυνατόν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ διατηρήσωμεν καὶ τελειοποιήσωμεν τὴν καλλονὴν τοῦ παιδός, ὅπως μὴ ἀσχημίζῃ οὗτος διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀτομικότητος τὸ περιβάλλον τῆς ὠραιότητος, εἰς ὃ θέλομεν νὰ τὸν τοποθετήσωμεν, καὶ ἰδίως εὐρίσκειται οἷονεὶ εἰς κατάστασιν πάντοτε νὰ ἀγαπᾷ τὸ ὠραῖον ἄνευ τοῦ ἐλάχιστου ἐνδοιασμοῦ καὶ μὲ καρδίαν διάπυρον.

Δυνάμεθα, ἄρα γε, νὰ δημιουργήσωμεν τὴν ὠραιότητα τῆς φυλῆς;

Ἡ μὲ ἄλλας λέξεις:

Εἶνε δυνατὴ ἡ δημιουργία ὠραίων παιδῶν;

Πρόβλημα μέγα, ἐν μυστήριον, τὸ ὁποῖον ἠθέλησεν ἀείποτε νὰ ὑποκλέψῃ ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὰ δώματα τῆς Δημιουργίας. Διὰ τὴν λύσιν τοῦ μυστηρίου τούτου εἰργάσθησαν ὅλοι οἱ αἰῶνες.

Ἐὰν ἀναδιφήσωμεν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μυθολογίαν, θὰ εὐρωμεν τὴν Ἀφροδίτην, δωροῦσαν εἰς τὸν Ἄδωνιν καὶ Φάωνα τὸ βάλαμον τῆς αἰωνίας καλλονῆς, καὶ θὰ ἴδωμεν τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀσχολουμένους περὶ τὴν λύσιν τοῦ μυστηρίου. Ὁ μεσαιῶν μᾶς δίδει τὴν πληθώραν τῶν Ἀλχημιστῶν του, καταγινομένων ἐν τοῖς σκοτεινοῖς καὶ μυστηριώδεσιν ἐργαστηρίοις περὶ τὸ αὐτὸ πρόβλημα. Βραδύτερον ἢ αὐτὴ ἰδέα ὠδήγει τὸν διάσημον

Ἴσπανὸν θαλασσοπόρον Juan Ponce de Leon εἰς μακρὰν, ἀλλὰ ματαίαν ἀναζήτησιν μιᾶς μαγικῆς κρήνης, ἐχούσης τὴν ιδιότητα ν' ἀποδίδῃ τὸ αἰώνιον κάλλος καὶ τὴν αἰωνίαν νεότητα εἰς τοὺς εἰς αὐτὴν λουομένους εἰς νῆσόν τινα, οὐ μακρὰν τῆς πλειάδος τῶν Bahama.

Οἱ embellisseurs τῆς ἐποχῆς μας, οἱ εἰς τὰ διάφορα Ἰνστιτοῦτα τῆς Καλλονῆς ἐπαγγελλόμενοι τὸ μυστήριον τῆς αἰωνίας ὠραιότητος, ἀποτελοῦσι τὴν συνέχειαν τῶν παρωχημένων ἐκείνων χρόνων, συνέχειαν μιᾶς κοινωνίας ἀναζητούσης ἀκουράστως τὴν ἀποθέωσιν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς κατακτήσεως τῶν τύπων τῆς ἰδανικῆς ὠραιότητος ἐν παντὶ ἀντικειμένῳ, ἢ τοῦλάχιστον διὰ τῆς εἰς ταύτην ἐφικτῆς προσεγγίσεως. Ἡμεῖς τὸν μῖτον τῆς Ἀριάδνης δὲν θὰ ἀναζητήσωμεν οὔτε εἰς τὰ Ἀσκληπιεῖα τῆς ἀρχαιότητος, οὔτε εἰς τὰς χοάνας τῶν Ἀλχημιστῶν, ἀλλ' οὔτε εἰς τὰς μυστηριώδεις καλλυντικὰς σκευασίας τῶν συγχρόνων embellisseurs.

Θὰ ὑποδείξωμεν ἀπλῶς τὰ μέσα, ἅτινα ὑποδεικνύει ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἢ προσπαθοῦσα νὰ ὑποκλέψῃ τὸ μυστικὸν ἀπὸ τὰ δώματα τῶν θεῶν καὶ νὰ ρίψῃ φῶς ἐπὶ τῶν μυστηριωδῶν τῆς δημιουργίας νόμων.

Ὁ μαθητὴς τοῦ Ruskin, Williams Morris, εἰς ἐν οὐτοπικόν του μυθιστόρημα, τὸ «Εἰδήσεις ἀπὸ πουθενά*», ἐν ᾧ ὑποτίθησιν ὅτι ἐν ὄνειρῳ τινὶ ἐπισκέπτεται τὸ ἄστυ τοῦ Λονδίνου κατὰ τὸ δισχιλιοστὸν μ. Χ. ἔτος, μᾶς λέγει ὅτι τὰ παιδιά τοῦ ἐφάνησαν «ὡς μοδέλα ἐξόχως ὠραῖα τῆς φυλῆς των».

Ὁ λόγος, ὃν ἀναγράφει ὁ Ἄγγλος μυθιστοριο-

* Will. Morris, Nouvelles de nulle part (extraits traduits par P. Lachesnais, τ. I, σ. 43).

γράφος διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὠραιότητά των, εἶνε διότι ἦσαν προϊόντα ἔρωτος.

Ἡ λαϊκὴ γνώμη ἔχει πάντοτε ἐπιβεβαιώσει τὴν ἐξηγήσιν τοῦ Morris διὰ τοῦ γνωστοῦ ἀποφθέγματος της, «ὅτι ἡ καλλονὴ εἶνε κόρη τοῦ ἔρωτος».

Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἔχει ἐκφρασθῆ καὶ ὁ ἀπαισιόδοξος φιλόσοφος Schopenhauer, γράφων : «Ἐκείνο, τὸ ὁποῖον πρὸ παντὸς ἐλκύει τὰ ὄντα πρὸς ἄλληλα, εἶνε ἡ σκοτεινὴ ὑπόσχεσις ἀπογόνων ὁμοίων πρὸς τὸν τύπον τοῦ εἴδους».

Ἀντιπαρερχόμενοι τὴν ἀνωτέρω γνώμην, ἀπόρροϊαν φαντασίας μυθιστοριογράφου καὶ παραδοξολογημάτων φιλοσόφου, εἰσερχόμεθα εἰς ἐπίπεδον μᾶλλον ἐπιστημονικόν. Ἀπὸ δεκαπενταετίας περίπου μία νέα ἐπιστήμη καθωρίσθη καὶ ἀπεκρυσταλλώθη μεταξὺ τῶν κλάδων τῆς ἰατρικῆς, ἡ **παιδοκομία** (puériculture).

Ὁ διάσημος καθηγητὴς τῶν Παρισίων Pinard, εἰς ὃν ἡ ἐπιστήμη αὕτη ὀφείλει τὴν πατρότητά της, ὁρίζει ὡς ἀκολούθως τὸν σκοπὸν αὐτῆς :

«Ἀναζήτησις τῶν σχετικῶν τῇ διατηρήσει καὶ βελτιώσει τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους γνώσεων».

Οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, ὧν τὸ μεγαλοφυὲς καὶ διορατικὸν πνεῦμα οὐδὲν ἔχει διαφύγει, ἐγνώριζον τὴν ἐπιστήμην ταύτην, διὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ διὰ μίαν ἔτι φορὰν ἡ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ Littre διατυπωθεῖσα γνώμη : Il n'est pas de développement le plus avancé de la médecine contemporaine, qui ne se trouve en embryon dans la médecine antique.

Ὁ μεγαλόνοστος πατὴρ τῆς Ἰατρικῆς, ὁ Ἴπποκράτης, λέγει εἰς τὸ περὶ γυναικείων παθῶν βιβλίον του : «Φυλακῆς καὶ ἐπιστήμης πολλῆς δεῖ εἰς τὸ διενεγκεῖν καὶ ἐκθρέψαι τὸ παιδίον ἐν τῆσι μήτρῃσι καὶ ἀποφυγεῖν αὐτὸ ἐν τῷ τοκετῷ».

Ἡ παιδοκομία γενικῶς διαιρεῖται εἰς τρία μέρη :

1. Τὴν παιδοκομίαν πρὸ τῆς συλλήψεως.
2. » » κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην.
3. » » μετὰ τὸν τοκετόν.

✱

Ἡ ΠΡΟ ΤΗΣ ΣΥΛΛΗΨΕΩΣ ΠΑΙΔΟΚΟΜΙΑ

Τῆς πρὸ τῆς συλλήψεως παιδοκομίας τὰ σπέρματα εὐρίσκομεν εἰς τὴν **καλλιπαιδίαν** τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων, ἥτις, καθὰ παρὰ τῶν ἱστορικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μανθάνομεν, ἐκαλλιεργεῖτο ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἀποτελοῦσα μετὰ τῆς κοσμητικῆς μίαν τῶν πρωτίστων αὐτῶν ἀσχολιῶν.

Ὡς παραδείγματα σταχυολογοῦμεν ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τὰ ἀκόλουθα ὀλίγα γεγονότα :

«Ρωμαῖός τις στρατηγός, μικρὸς τὸ ἀνάστημα, τὴν ὄψιν δυσειδῆς καὶ κωφός, ἀπέκτησε τέκνον ἔχον μορφὴν καὶ διάπλασιν Αἰσώπου· ἐκπλαγεὶς ὁ Ρωμαῖος ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ τέρατος τούτου καὶ φοβηθεὶς μὴ μεταδοθῆ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ἡ ἐλαττωματικὴ αὕτη τοῦ σώματος κατάστασις, κατέφυγεν εἰς τὸν διάσημον Ἑλληνα ἰατρὸν Γαληνόν, ὅστις συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ θέσῃ περὶ τὴν συζυγικὴν κλίνην τρία ἀγάλματα, εἰκονίζοντα τὸν ἔρωτα, ἐν μὲν πρὸς τὸ κατώτερον τῆς κλίνης μέρος, δύο δὲ ἄλλα ἐκατέρωθεν ταύτης· ὁ στρατηγός, συμμορφωθείς πρὸς τὴν παραγγελίαν ταύτην τοῦ ἰατροῦ, ἀπέκτησε τέκνον, τοῦ ὁποῖου ἡ καλλονὴ ὑπερέβη τὰς προσδοκίας του».

Ὁ αὐτὸς ἰατρὸς ἀναφέρει, ὅτι ἄμορφός τις θέλων γεννησάμενος εὐμορφον παῖδα, ἐποίησε ζωγραφεῖσαι ἐν πίνακι εὐεῖδές παιδίον, καὶ ἔλεγεν εἰς τὴν γυναῖκά του ἐμπλεκόμενος ἐμβλέπειν ἐν ἐκείνῃ τῇ ζωγραφίῃ. Οὕτως αὕτη προσέχουσα ἐγέννησε τέκνον ὠραῖον ὁμοιάζον τῇ εἰκόνι.

Διονύσιος, ὁ τῶν Συρακουσῶν τύραννος, ἐξήρτησε πρὸ τῆς συζυγικῆς κλίνης τὴν εἰκόνα τοῦ ὤραϊου Ἰάσωνος, ὅπως διὰ τοῦ μέσου τούτου ἀποκτήσῃ ὤραϊον τέκνον.

Βασίλισσά τις ἐν Αἰθιοπία, θεωροῦσα συνεχῶς τὴν εἰκόνα τῆς Ἀνδρομέδας, ἔτεκε λευκὸν βρέφος.

Δὲν θὰ εὐρεθῶμεν ἀναμφιβόλως μακρὰν τῆς ἀληθείας, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες, οἱ τοσοῦτον ὀνομαστοὶ διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν καλλονήν, εἶχον ἐν τοῖς γυναικωνίταις αὐτῶν ἄφθονα ἀγάλματα καὶ εἰκόνας, παριστώσας διὰ χρωμάτων ζωηρῶν καὶ χαριέντων θεοὺς, ἡμιθέους καὶ θεάς, ἀδριάντας τῆς Ἀφροδίτης, τῆς Ἥβης, τῆς Ἀθηνᾶς καὶ πασῶν τῶν περὶ αὐτὰς θελκτικῶν θεαινῶν ἐπὶ σκοπῶ καλλιπαιδίας.

Οὐδαμῶς προτιθέμεθα νὰ δισχυρισθῶμεν ἐνταῦθα, ὅτι διὰ μόνων τῶν ἀνωτέρων μέσων ἐπέτυχεν ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ τὸ ἰδεῶδες κάλλος, εἰς ὃ ποτε ἔφθασεν ἡ ἀνθρωπότης.

Παρεθέσαμεν ἀπλῶς αὐτὰ διὰ νὰ τονίσωμεν τὸν τρόπον τῆς ἀντιλήψεως τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τῆς συγχρόνου παιδοκομίας πρὸ τῆς συλλήψεως.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ Pinard, τὸ μέλλον τῆς φυλῆς ἐξαρτᾶται, κατὰ μέγα μέρος, ἐκ τῆς πρὸ τῆς συλλήψεως παιδοκομίας.

Ἡ πρὸ τῆς συλλήψεως παιδοκομία, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ἀπαιτεῖ ὑγίειαν καλὴν καὶ τὸ μέγιστον τῆς φυσιολογικῆς εὐεξίας ἀμφοτέρων τῶν γονέων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συλλήψεως.

«Ὁ κηπουρὸς, γράφει ὁ Michel Corday εἰς τὸ ἔργον του «Sesame», σπείρει μόνον τοὺς καλύτερους σπόρους του, λαμβάνει παρασπάδα ἐκ τῶν ὠραιότερων δένδρων του· ὁ κτηνοτρόφος ἐκλέγει διὰ τὰς διασταυρώσεις του τὰ ρωμαλεώτερα εἶδη του.

»Διενεργοῦμεν τὴν ἐκλογὴν ἐφ' ὅλων τούτων τῶν

εἰδῶν, ἐκτὸς τοῦ ἡμετέρου. Ἀντὶ νὰ παιδοποιῶμεν εἰς τὴν τύχην, συχνάκις ἐν κατάστασει ἀσθενείας, ἐξασθενήσεως—καὶ φεῦ! ὑπὸ τὸ κράτος τῆς μέθης—καὶ νὰ ρίπτωμεν φύρδην-μίγδην εἰς τὴν ζωὴν ἠλίθια, ἔκφυλα, ἐπιληπτικά, πτωχὰ τῷ πνεύματι, ἔχομεν καθῆκον νὰ ἀτενίζωμεν μετὰ μεγαλυτέρου σεβασμοῦ εἰς τὸ ὑπέριστατον τοῦτο τῆς δημιουργίας ἔργον.

»Οὐδέποτε θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν ἐνὸς κτηνοτρόφου—γράφει ὁ ἰατρὸς Raimondi εἰς τὴν «Revue de puériculture»—νὰ συζεύξῃ ζῶον φθισικὸν μετὰ ὑγιοῦς· καθ' ἑκάστην ὄντα ἐκδήλως φθισικὰ δημιουργοῦσι πολλὰ παιδιά.

»Οὐδέποτε ἐκεῖνος, ὅστις τρέφει κτήνη, θὰ σκεφθῆ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀναπαραγωγὴν τῶν ζῴων του συνεχῶς· οὔτε ὁ ἀγρονόμος θὰ σκεφθῆ νὰ χρησιμοποίησιν συνεχῶς τὸ αὐτὸ ἔδαφος δι' ἀδιακόπους καλλιεργείας.

»Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, δὲν λαμβάνει τόσας προφυλάξεις. Ὁ Rabelais ἔχει εἶπει ἤδη: Πίνειν ἀνευ δίψης καὶ ἀγαπᾶν εἰς πᾶσαν ἐποχὴν, ἰδοὺ ὅ,τι διακρίνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ ζῷον.

»Γυνὴ τις ἔχει ἐν παιδίον· μετὰ ἐν ἔτος θὰ ἔχη ἕτερον· μετὰ δύο ἔτη, ἐνίστε, τρίτον. Ἡ οἰκογένεια ἐκπλήττεται καὶ ἀπορεῖ, διατί παιδιά συλληφθέντα ὑπὸ μητρὸς ἐξηντλημένης, ἀνατρέφονται καὶ μεγάλωνουν δυσχερῶς. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀσυνειδησία.

»Ὁ κτηνοτρόφος θὰ λάβῃ ποτὲ ζῶα ἠλικιωμένα διὰ τὴν παραγωγὴν; Ὁχι. Οὐχ ἦττον βλέπομεν καθ' ἑκάστον ἔτος ἄτομα ἠλικιωμένα τεκνοποιοῦντα. Εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ τοῖς δώσῃ τις νὰ καταλάβουν, ὅτι, ὑπὸ παρομοίας συνθήκας, δύνανται νὰ δώσωσι τὴν ζωὴν εἰς παιδιά, ὧν ἡ ἀνάπτυξις εἶνε δύσκολος.

»Τὰ φιλάσθενα καὶ ἀτροφικὰ νεογνά, ὄχι πλέον

ἀπὸ ἑλλιπῆ διατροφῆν, ἀλλ' ἀθροεπτικὰ ἔνεκα τῆς κακῆς φυσικῆς καταστάσεως τῶν γονέων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συλλήψεως, εἰσὶν ἀπειράριθμα».

Ἡ ἐπίδρασις τῆς καταστάσεως τῆς υἰγιείας τῆς συζύγου ἢ τοῦ συζύγου κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συλλήψεως ἐπὶ τοῦ τέκνου, παρατηρηθεῖσα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, εἶνε σήμερον γεγονός ἀναμφήριστον, ἐπιβεβαιωθὲν διὰ τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων.

Ὁ περιώνυμος ψυχίατρος Bourneville ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ, ὅτι τὰ πλείονα τῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Bicêtre ὑπαρχόντων ἠλιθίων ἢ ἐπιληπτικῶν παίδων, εἶχον συλληφθῆ κατὰ τὴν διάρκειαν μέθης. Ὁ αὐτὸς ἀναφέρει μάλιστα τὸ παράδειγμα ἀνδρός, ἀνήκοντος εἰς τὴν ὑψηλὴν τῶν Πρισιῶν ἀριστοκρατίαν, ὅστις, ἐμπεποτισμένος ὑπὸ τῆς προλήψεως, ὅτι ὁ οἶνος τοῦ Bourgogne, πινόμενος πρὸ τῆς παιδοποιίας, καθίστα τὸν καρπὸν καλύτερον, ἔσχε τὴν θλιψὴν ν' ἀποκτήσῃ υἱὸν ὀπισθοδρομικὸν καὶ ἠλίθιον.

Αἱ ἀνωτέρω ἀλήθειαι εἶχον ἐπίσης διατυπωθῆ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων εἰς ἐλευθεριάζοντά πως ἀποφθέγματα, ἅτινα δὲν ἀντέχω εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ παραθέσω :

Ὁ Διογένης, ἰδὼν ποτε παιδίον ἐκστατικὸν καὶ παραφρονοῦν, εἶπε : «Νεανίσκε, ὁ πατήρ σε μεθύων ἔσπειρε».

Ὁ Πλάτων ἐπίσης λέγει κάπου : «Μηδὲ αὖ νύκτωρ πινέτω οἶνον, ὅταν ἐλινοῦ τις παῖδας ποιῆσθαι ἀνὴρ ἢ γυνή».

Ὁ Πλούταρχος εἰς τὸ περὶ παίδων ἀγωγῆς ἐκφράζεται περίπου ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα γράφων : «Τοὺς ἔνεκα παιδοποιίας πλησιάζοντας ταῖς γυναῖξιν, ἢ τοῖ τὸ παράπαν αἰνοῦς ἢ μετρίως γοῦν οἰνωμένους ποιῆσθαι προσήκει τὸν συνουσιασμόν,

φίλοινοι γὰρ καὶ μεθυστικοὶ γίνεσθαι φιλοῦσιν, ὧν ἂν τὴν ἀρχὴν τῆς σπορᾶς οἱ πατέρες ἐν μέθῃ ποιήσαντες τύχωσιν».

Ὁ Ἡσίοδος (Ἔργα καὶ Ἡμέραι) λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τις τὴν μίξιν, ὅταν κατέχηται ἐκ λύπης :

«Μηδ' ἀπὸ δυσφήμοιο τάφου ἀπονοστήσαντα
στερμαίνειν γενεήν, ἀλλ' ἀθανάτων ἀπὸ δαιτός».

Ὅ,τι ἐλέχθη διὰ τὸν ἀλκοολισμόν, ἀληθεύει καὶ διὰ πληθώραν ὄλην νοσημάτων καὶ κοινωνικῶν τινῶν συνθηκῶν, ὧν ἡ λεπτομερὴς ἐξέτασις καὶ ἀναγραφή θὰ γίνῃ ἴσως ὑφ' ἡμῶν εἰς ἑτέραν διάλεξιν.

Προσθέτομεν μόνον ἐνταῦθα, ὅτι ἡ αἰμομιξία, ὁ πρόωρος ἢ παράκαιρος γάμος, ἡ φυματίωσις, ἡ σύφιλις, ἡ ἐπιληψία, μεταδίδονται κληρονομικῶς, πλουτίζοντα τὰς κοινωνίας διὰ παρασίτων ἐκφύλων, ὄντων ἠλιθίων καὶ ἀνισορρόπων, προωρισμένων εἰς τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν μοιραίαν καταδίκην.

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πολυκρότου ἰατρο-κοινωνικοῦ μυθιστορήματος «La Graine» τοῦ André Couvreur, ὁ Cabanés διὰ τῆς «Chronique médicale» τῆς 15 Ἰουλίου 1903 ἐζήτησε τὴν γνώμην τῶν διαπρεπεσιέρων τῆς Γαλλίας ἐπιστημόνων, φιλολόγων, κοινωνιολόγων καὶ φιλοσόφων, περὶ τοῦ ἔαν «ὁ ἄνθρωπος ὁ παράγων παιδιά, καταδικασμένα διὰ τῆς παθολογικῆς κληρονομικότητος εἰς τὴν χειροτέραν ἀθλιότητα, πρέπει, μὲ τὴν σύγχρονον κατάστασιν τῶν ἰδεῶν μας, νὰ θεωρῆται ὡς ὑπεύθυνος».

Ἡ ἀπάντησις ἦτο θετικὴ καθ' ὄλην τὴν γραμμὴν.

Παραθέτομεν τὴν ἀπάντησιν τοῦ καθηγητοῦ Pinard, εἰδικῶς ἀπὸ ἐτῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀσχοληθέντος :

«Ἡ ἀκουσία ἀνθρωποκτονία καταδικάζεται ὑπὸ τοῦ νόμου σήμερον· πόσον ἔνοχος δὲν πρέπει ἀρὰ γε

νά θεωρηται ὁ δίδων τὴν ζωὴν εἰς ἡλίθιον, ἐνῶ γνωρίζει τί πράττει ; Νομίζω ὅτι εἶνε ἄτιμος ἐγκληματίας ἐκεῖνος, ὅστις, ἐν γνώσει, δίδει τὴν ζωὴν εἰς ἀνάπηρόν τινα ἢ τέρας».

Ὁ ἰατρὸς Folet, καθηγητῆς ἐν Λίλλη, ἐξεφράσθη ὡς ἑξῆς :

«Βεβαίως εἶνε εὐχῆς ἔργον, ὅπως μὴ διαιωνίζεται τὸ εἶδος συφιλιδικῶν, φθισικῶν, ἀλκοολικῶν, ὅλων τῶν ἐκφύλων καὶ φυσιολογικῶς ἀθλίων, εἶδος, τὸ ὁποῖον εἶνε μοιραίως καταδικασμένον εἰς τὴν ἀσθένειαν, τὸν θάνατον, τὸ ἐγκλημα».

Ἴδου ἡ γνώμη τοῦ ἰατροῦ Barthelemy :

«Εἶνε φρικῶδες νὰ δημιουργῆ τις ὄντα φιλάσθενα, ἀδύνατα, ἀτελῆ, εὐήθη, δυστροφικὰ ἢ ἐκφυλα, προωρισμένα νὰ ζῶσιν ἐλεεινά, καταδικασμένα εἰς τὰς φυσικὰς ἀγωνίας καὶ τὰς ἠθικὰς ἀθλιότητας. Οἱ γονεῖς, οἵτινες εὐσυνειδήτως ἢ ἀσυνειδήτως παιδοποιοῦσιν ὑπὸ παρομοίας συνθήκας, ἔχουσι μεγίστην εὐθύνην».

Ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητῆς Reese εἶνε ἔτι αὐστηρότερος γράφων :

«Οὐδεὶς πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται γάμος, ἐὰν οἱ μελλόννυμοι δὲν ἐξετάζωνται προηγουμένως ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ. Διὰ νόμου δὲ πρέπει νὰ ἐμποδίζεται πᾶς γάμος, δυνάμενος νὰ φέρῃ εἰς φῶς ἕνεκα νόσων κληρονομικῶν τέκνα ἀτελῆ. Ἡ ἀγαμία ἐπομένως πρέπει νὰ ἐπιβληθῆ ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς τοὺς φθισικούς, τοὺς ἀλκοολικούς, τοὺς συφιλιδικούς, τοὺς ἐπιληπτικούς . . .»

«Πρέπει—λέγει εἰς τὸ ἔξοχον ἔργον του «La science et le mariage» ὁ Cazalis—νὰ διαφωτίζωμεν τοὺς τιμίους ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ ἰατροῦ εἰς τὸ ζήτημα τοῦ γάμου. Δύναται τις νὰ νυμφευθῆ καὶ ἐκ συμφέροντος· δὲν εἶνε ὁμοῦ καὶ ὀλιγώτερον ἀληθές, ὅτι μαζῆ μετὰ τὴν προῖκα, νυμφεύεται τις νοσηρὰ σπέρματα μεταδό-

σιμὰ τῷ συζύγῳ, τῇ γυναικί, τῷ παιδί. Πρέπει νὰ βροντοφωνήσωμεν καὶ νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν εἰς ἐκείνους, οἵτινες δι' ἀνάγκην χρηματικὴν, λόγους συμφεροντολογικούς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν, ἔτι, ἔρωτος, παραβαίνουσι τὴν ἀπαγόρευσιν, ἣτις τοῖς ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἰατρῶν διὰ νὰ νυμφευθῶσιν, ὅτι δύνανται νὰ διαπράξωσιν ἐγκλημα τόσον φρικαλέον, ὅσον καὶ ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐφόνευε διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, τὰς αὐτὰς χρηματικὰς ἢ ἐρωτικὰς ὀρέξεις».

Σεβόμεθα πολὺ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου διὰ νὰ εὐχηθῶμεν τὴν προσεχῆ ἐγκαθίδρυσιν νομοθεσίας, δι' ἧς τὸ Κράτος θὰ ἐπεμβαίη διὰ νὰ παρακωλύῃ τὸν γάμον εἰς ὄντα ἀσθενικὰ ἢ ἐκφυλα, ὅπως δυσχυρίζεται ὁ Wells* ὅτι θὰ γίνῃ εἰς τὰς μελλούσας κοινωνίας, ἢ ὅπως θέλει ὁ Reese ἢ καὶ νὰ τὰ ἐξαλείψῃ ἅμα τῇ γεννήσει, ὅπως ἄλλοτε διενηργεῖτο ἐν Λακεδαίμονι, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Πλουτάρχου ἐν Βίῳ Λυκούργου : «Ἐὰν μὲν οἱ πρεσβύτεροι τῶν φυλετῶν ἔκρινον τὸ παιδίον εὐπαγές καὶ ρωμαλέον, ἐκέλευον νὰ τραφῆ, ἂν δὲ ἀγεννές καὶ ἄμορφον, ἀπέπεμπον εἰς τὰς λεγομένας Ἀποθέτας»

Καθ' ἡμᾶς κριτὰς, ἡ εὐθύνη τῶν γονέων εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε καθαρῶς ἠθικὴ, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν συνείδησιν ἐκάστου καὶ μὴ δυναμένη νὰ ὑποβληθῆ εἰς νόμους.

Ἡ πρὸ τοῦ γάμου ἐξέτασις τῶν συζύγων, ἡ τόσον λεπτεπίλεπτος, ὅσον καὶ δυσχερής, ἢ ἀπὸ τινος εἰς τινὰς τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν εἰσαχθεῖσα, ὅπως λ. χ. εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν πολιτείαν τῆς Οὐασιγκτῶνος γενικευομένη, περιορίσει ἴσως κατὰ πολὺ τὰς ὀλεθρίας συνεπειὰς τῆς ἀσυνειδήτου καὶ τυχαίας παιδοποιίας.

* Wells. — Anticipations (μετάφρ. τῆς Société du Mercure de France, Paris 1904 σ. 340).

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς προβλήματος περιλαμβάνει τὴν ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ τοκετοῦ παιδοκομίαν.

Εἶνε ἄρα γε δυνατὴ ἡ ἐπιτήρησις τῆς ὠραιότητος τοῦ παιδὸς κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην;

Πρὶν ἢ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ὀφείλομεν νὰ θίξωμεν ἐν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀπησχόλησεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὰ μεγαλύτερα πνεύματα τῆς ἐπιστήμης, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον μεγάλοι διεξήχθησαν συζητήσεις.

Τὸ ζήτημα τοῦτο συνοψίζεται εἰς τὸ ἑξῆς :

« Ἡ φαντασία τῆς μητρὸς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου ; »

Μάλιστα, λέγει, ὁ λαός. Ἡ ἰδέα τῆς ἐπιδράσεως τῆς φαντασίας τῆς μητρὸς ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἐμβρύου εἶνε εὐρύτατα διαδεδομένη καὶ ἐρριζωμένη εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις καὶ τὰς ἀνωτάτας ἔτι.

Ἐκ περιεργείας ἀναφέρομεν τὴν γνώμην, ἣν εἶχεν ὁ μέγας Ναπολέων περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐραυίζόμενοι ἀπὸ ἐν ἔργον νέον τοῦ Maeterlink : « Τῷ 1810 ὁ Ναπολέων, ἐπισκεπτόμενος τὴν Ὁλλανδίαν μετὰ τῆς αὐτοκρατείας Μαρίας Λουίζης, ἐν Oordeghem εἶδε νὰ προχωρῇ στίφος κολοσσιαίων καὶ χονδροειδῶν γιγάντων μὲ μουσικὴν ἀγρίαν. Ἐκ τρόμου διὰ τὴν αὐτοκράτειραν, ἣτις ἦτο ἔγκυος, ἐφώναξεν : ὄχι, τέρατα, καὶ διέταξεν ἔφοδον τοῦ ἵππικοῦ πρὸς ἀποδίωξιν τῶν κινουμένων τούτων μνημείων, γιγάντων τοῦ Wetteren, οὓς αἱ ἀρχαὶ εἶχον ἀποστείλει πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ».

Ὁ πατὴρ τῆς ἱατρικῆς Ἴπποκράτης ἔδωκε θετικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ζήτημα· ἀναφέρει μάλιστα καὶ πλεῖστα παραδείγματα πρὸς ἐπιβεβαίωσιν.

Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει : « Ὅπως διατεθῶσιν ὁ τε

πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, οὕτω ποικίλλεται καὶ τὰ τεκταινόμενα ».

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Παρμενίδης, οἱ Στωϊκοί, ἐφρόνουν ἐπίσης ὅτι τὰ τέκνα μορφοῦνται ἐν τῇ συλλήψει κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ἐντύπωσιν τῆς γυναικός.

Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀναμφιβόλως ἐστηρίζετο καὶ μέγα μέρος τῆς καλλιπαιδίας τῶν ἀρχαίων, περὶ ἧς προλαβόντως ἀνεφέραμεν.

Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Ambroise Paré παρεδέχετο τὴν δύναμιν τῆς φαντασίας τῆς μητρὸς ὡς ἰκανῆς νὰ τροποποιήσῃ τὸ σχῆμα τοῦ καρποῦ τῆς κοιλίας τῆς· συνίστα μάλιστα εἰς τὰς ἐγκύους νὰ μὴ θεῶνται οὔτε νὰ φαντάζωνται πράγματα τερατώδη.

Ἐπίσης οἱ Morgagni, Boerhave καὶ Van-Swieten ἐφρόνουν, ὅτι αἱ ἠθικαὶ τῆς μητρὸς συγκινήσεις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκυμοσύνης δύναται νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν παραγωγὴν συγγενῶν δυσμορφιῶν καὶ σωματικῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐμβρύου.

Εἰς τὴν συζήτησιν ἔλαβον μέρος καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἰδίως δὲ ὁ Γάλλος Nicolas Malebranche, ὅστις ἐφρόνει, ὅτι ἡ μήτηρ προσδίδει τὸν τύπον τῷ ἐμβρύῳ ἀπὸ ἀπόψεως φυσικῆς τε καὶ ἠθικῆς, καὶ ὅτι ἡ παραστράτησις τῆς φαντασίας τῆς μητρὸς δύναται νὰ παραγάγῃ τέρατα. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων παραδειγμάτων, ἅτινα παραθέτουσιν οἱ διάφοροι συγγραφεῖς, σταχυολογοῦμεν τὰ ἑξῆς λίαν περίεργα :

Ἡ οἰκογένεια τῶν Ὁρσίνων εἶχεν ὡς οἰκόσιμον τὴν Ἄρκτον· διὸ καὶ τὸ ζῷον τοῦτο ὑπῆρχε πολλοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ ζωγραφισμένον. Ἡ Ὁρσίνη, ἀνεψιὰ τοῦ Πάπα Νικολάου τοῦ Γ', ἐν ἐγκυμοσύνῃ οὔσα καὶ βλέπουσα συνεχῶς τὴν εἰκόνα ταύτην, ἐγέννησεν υἱὸν ἔχοντα τρίχας ἄρκτου.

Νεαρὰ λευκὴ κυρία, ὑπανδρευμένη μὲ παρισινόν τινα ἐργάτην, καὶ ἔγκυος ἀπὸ τινῶν μηνῶν ὠδήγει συχνάκις τὸν σύζυγόν της ἔμπροσθεν καταστή-

ματος ὠρολογίων ὑπὸ τὸ ὄνομα «Au Nègre» (εἰς τὸν Αἰθίοπα), ὅπερ βλέπει τις ἔτι καὶ σήμερον ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου ἐν Παρισίοις. Τὸ ἔμβλημα τοῦ ἐμπορίου ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἄγαλμα ὠραίου Αἰθίοπος, φέροντος κατὰ τὴν κοιλιακὴν χώραν πλάκα ὠρολογίου, ἣτις ἐδείκνυε τακτικῶς τὰς ὥρας. Ἡ μέλλουσα μήτηρ διετείνετο, ὅτι εἶχεν ἀκαταπαύστως τὴν ἐπιθυμίαν νὰ θαυμάζη τὸν ἐξ ἔβενου τοῦτον ἄνθρωπον. Ἦτο δι' αὐτὴν μία ἰδέα ἔμμονος, ἐν εἶδος ψυχώσεως.

Ὁ σύζυγος, διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸ θελκτικὸν ἥμισύ του, ὠδήγει καθ' ἐκάστην ἐσπέραν, μετὰ τὴν ἐργασίαν του, τὴν σύζυγόν του εἰς τὸ μέρος τοῦ ὠρολογίου.

Ἦναγκασμένος νὰ ἀπουσιάσῃ ὁ σύζυγος ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας, εὐρίσκει κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του τὴν προσφιλῆ του σύζυγον ἐλευθερωθεῖσαν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν. Φίλοι τῆς λεγοῦσας εἶχον προσέλθει κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀφίξεως τοῦ συζύγου, τρέμουσαι διὰ λ/σμόν της καὶ διερωτώμεναι πῶς ὁ σύζυγος θὰ παρεδέχετο τὴν ἀφιξίν εἰς τὸν κόσμον τέκνου μαύρου, ξένου πρὸς τὴν φυλὴν των.

Καθησύχασαν ὅμως ἐν τῷ ἅμα, ὅταν εἶδον τὸν σύζυγον νὰ περιπτύσσεται πατρικῶς τὸ παιδίον καὶ νὰ ἀνακράζῃ : «Il est bien noir, mais, par bonheur, il n'a pas de pendule dans le ventre».

Γυνὴ τις ἐν χωρίῳ τινὶ τῆς Πίσης, βλέπουσα ἐν ἐγκυμοσύνῃ καθ' ἐκάστην, ἐξ ἰδίου σεβασμοῦ, τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἐγέννησε τέκνον φέρον τριχὰς ἐπὶ τοῦ δέρματός του.

Ὁ ἰατρὸς Briau ἀναφέρει τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν :

«Ὅταν ἦμην ἐσωτερικὸς ἰατρὸς ἐν Λυών, εἰς ἐκ τῶν σεβασμιωτέρων καθηγητῶν τῆς Σχολῆς με ἐζήτησε πρῶτάν τινὰ ἐσπευσμένως διὰ νὰ ἀκρωτηριάσω μυστικῶ τῷ τρόπῳ δύο ὑπεραρίθμους δα-

κτύλους, οἵτινες ἠσχήμιζον τὸν ἀνεψιὸν του, γεννηθέντα τὴν προτεραίαν. Τὸ νεογνὸν τοῦτο, κάλλιστα διαπεπλασμένον εἰς τὰ λοιπά, εἶχεν εἰς ἐκάστην χεῖρα ἓνα ὠτίτην παραπληρωματικόν. Ἡ ἐγγείρησις ἐξετελέσθη εἰς τρόπον, ὥστε ἡ μήτηρ οὐδὲν ἔμαθε, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἦτο εὐκόλον, διότι εἶχε μερικὰς προαισθήσεις. Ἡ νεαρὰ μήτηρ, εἰς ἄκρον εὐαίσθητος, κατὰ τὸν β' τῆς κνήσεώς της μῆνα εἶχε συγκινηθῆ τὰ μέγιστα ὑπὸ γεγονότος τινός, ὅπερ εἶχεν ἀφίσει εἰς αὐτὴν στενοχωρίαν ἀκατανίκητον. Εἶχεν ὀδηγήσει παρὰ φωτογράφῳ τὴν πενταετὴ κορασίδα της. Τὸ ἀντίτυπον, ὅπερ ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐπέδειξε, παρουσίαζε παράδοξόν τι : τὸ παιδίον, κατὰ τὴν pose, εἶχε κινήσει ἐλαφρῶς τὴν χεῖρά του, οὕτως ὥστε ἡ εἰκὼν, λίαν ἐπιτυχημένη κατὰ τὰ ἄλλα, παρουσίαζε χεῖρα μὲ 6 δακτύλους. Ἡ λεπτομέρεια αὕτη κατέστη ψύχωσις, ἣτις διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἐγκυμοσύνην της· ἡ πρώτη δὲ φροντίς της μετὰ τὸν τοκετὸν ὑπῆρξε νὰ ἐρωτήσῃ, ἂν τὸ νεογέννητον δὲν εἶχεν ἐξ δακτύλους».

Ἴδου καὶ μία περίπτωσις τοῦ ἰατροῦ Dominici :

Κυρία τις ἀπὸ τὸ Caracas, κατὰ τὴν τετάρτην της ἐγκυμοσύνην, κατόκει ἀπέναντι παντοπωλείου τινός. Ὅσάκις ἐξήρχετο εἰς τὸν ἐξώστην, ἠσθάνετο σφοδρὰν ἐντύπωσιν ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς χειρὸς ὑπαλλήλου τοῦ παντοπώλου, ἣτις, συνεπεία παλαιοῦ τραύματος διὰ μαχαίρας, παρουσίαζε τοιαύτην παραμόρφωσιν, ὥστε ὁ μέσος δάκτυλος ἦτο ἀκίνητος ἐν ἐκτάσει, οἱ δὲ λοιποὶ δάκτυλοι, πλὴν τοῦ ἀντίχειρος, εὐρίσκοντο εἰς ἡμίκαμψιν. Ὁ παραμορφωμένος οὗτος δάκτυλος ἐβασάνιζε τὴν κυρίαν ταύτην, ἣτις ἐπανειλημμένως ἐξεδήλωσε καὶ τὸν φόβον μὴ τὸ γεννηθισόμενον βρέφος της παρουσιάσῃ παρομοίαν παραμόρφωσιν.

Ὁ τοκετὸς ὑπῆρξε φυσιολογικός. Ἀμέσως μετὰ τὸν τοκετὸν ἡ μήτηρ ἠρώτα μὲ ἀγωνίαν τὸν μαιευ-

τῆρα : «ἐὰν αἱ χεῖρες τοῦ βρέφους ἦσαν καλῶς διαπεπλασμένα». Ἡ ἀριστερὰ τοῦ βρέφους χεῖρ παρουσίαζε, φεῦ, μίαν μακροδακτυλίαν τοῦ μέσου δακτύλου. Ὁ δάκτυλος οὗτος ἦτο τόσον ὑπερτροφικῶς, ὥστε παρουσίαζε τὰς ἀναλογίας μέσου δακτύλου ἐφήβου καὶ ἀπετέλει φοβεράν ἀντίθεσιν μετὰ τὴν μικκύλην τοῦ νεογνοῦ χεῖρα. Ἐπὶ 24ωρον ἐκρύβη ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τὴν μητέρα. Τέλος ὁμως, τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσῃ της, ὁ σύζυγος ἐπέδειξε τὸ παιδίον, ὅτε ἡ μήτηρ ἀνεφώνησεν : «ὦ ! ὁ δάκτυλος τοῦ παντοπώλου».

Περίπτωσης τοῦ ἱατροῦ Guillaume ἐκ Namur :

«Μία συγγενής μου, ἔγκυος, ἐπιστρέφει τὸ ἐσπέραις εἰς τὸ σπῖτι της. Εἰς τὸ σκοτός τῆς τραπεζαρίας ἀναζητοῦσα τὰ πυρεῖα διὰ νὰ ἀνάψῃ φῶς, αἴφνης ἐκβάλλει φωνὰς σπαρακτικὰς τρόμου. Ἐν τῷ σκοτεινῷ ἡ χεῖρ της εἶχε συναντήσῃ κεφαλὴν τριχωτὴν. Ἐν ἀγνοίᾳ της, ὁ σύζυγός της εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὸ κυνῆγι καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν εἶχεν ἀποθέσει ἐπὶ τῆς τραπέζης ἓνα λαγῶν. Ἡ σύζυγός του, εἰς τὰ σκοτεινά, εἶχε θέσει τὴν χεῖρά της ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ λαγωῦ. Μετὰ χρόνον τινὰ τίκει ἄρρεν, ὅπερ ἔφερε καὶ φέρει ἔτι ἐπὶ τοῦ προσώπου διπλοῦν λαγώχειλον.»

Τὰ «Χρονικὰ τῆς Ἰατρικῆς» ἐν Παρισίοις ὅλως τελευταίως, κατὰ τὸ 1909, διήνοιξαν εὐρεῖαν ἀνάκρισιν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Πλεῖστα γεγονότα ἀνεφέρθησαν ὑπὸ διαφόρων ἱατρῶν. Δυστυχῶς τὸ φυσιολογικὸν τοῦτο πρόβλημα μένει μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἄλυτον καὶ σκοτεινόν.

Ἡ ἐπέμβασις τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως ἐν τῷ μυστηριώδει ἔργῳ τῆς δημιουργίας μένει οὕτω ἔτι λίαν περιωρισμένη.

Χωρὶς νὰ παραδεχθῶμεν ὅλας τὰς περὶ μητρικῶν ἐντυπώσεων ὑφισταμένας παραδόσεις καὶ μύθους, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι τὸ νευρικόν

σύστημα τοῦ ἐμβρίου κλονίζεται πάντοτε ἀπὸ τὰς συγκινήσεις τῆς μητρὸς.

Πᾶσα δυσαρέσκεια, πᾶς αἰσθητικὸς ἐρεθισμὸς, πᾶσα ἐντονος καὶ βιαία συγκίνησις φαίνεται ὅτι δὲν βραδύνει νὰ εὖρη ἀπήχησιν ἐπὶ τοῦ ἐμβρίου.

Ὁ Perey ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ 92 παίδων, γεννηθέντων ἐν Landau μετὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ 1793, 8 προσεβλήθησαν ὑπὸ κρετινισμοῦ, 33 ἔζησαν ἐν ὑπναλέᾳ καταστάσει μέχρι τῆς ἡλικίας 8—10 μηνῶν, 16 ἀπέθανον κατὰ τὴν γέννησιν, 2 εἶδον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου μὲ πολλὰ κατάγματα τῶν μικρῶν ὀστέων.

Ὡς γενικὸν συμπέρασμα δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι τὴν ἔγκυον δέον νὰ περιβάλλῃ ἀτμόσφαιρα ὑπομονῆς, καλωσύνης καὶ συμπαθείας, ἀνάλογος πρὸς τὸν θρησκευτικὸν σεβασμόν, ὃν ἐδίδασκον οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ καὶ νομοθετεῖται δι' αὐτήν.

«Ἡ ἔγκυος, λέγει ὁ ἱατρὸς Caubet, εἶνε μία ἀσθενὴς ψυχὴ τε καὶ σώματι· ἔχομεν καθήκον ἱερὸν νὰ φερώμεθα πρὸς αὐτήν μετὰ γλυκύτητος ἀμεταπτώτου καὶ ἠπιότητος διηνεκοῦς».

Εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην παιδοκομίαν ὑπάρχει ἐν σπουδαιότατον σημεῖον, ἐφ' οὗ ἀπὸ δεκαπενταετίας ἤδη ἐπιμένουσιν οἱ κατὰ καιροὺς puériculteurs, τὸ τῆς **ὑπερκοπώσεως** τῆς ἐγκύου γυναικός. Ἡ ὀλεθρία ἐπίδρασις τῆς ὑπερκοπώσεως ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς κνήσεως εἶνε ἀναμφήριστος.

Ἐκ τῶν στατιστικῶν τοῦ Pinard, Bonnaire ἐν Γαλλίᾳ, Schauta ἐν Αὐστρίᾳ, Leopold ἐν Γερμανίᾳ καὶ Resinelli ἐν Ἰταλίᾳ, σαφῶς ἐξάγεται τὸ πολυσήμαντον γεγονός : ὅτι τὸ βάρος τοῦ παιδὸς γυναικός, ἡτις ἔχει ἀναπαυθῆ δύο μέχρι τρεῖς μῆνας, τοὺς τελευταίους τῆς ἐγκυμοσύνης, εἶνε ἀνώτερον κατὰ 300 γραμμάρια (ἦτοι 100 δράμια) καὶ πλέον, τοῦ παιδὸς γυναικός, ἡτις ἔχει ἐργασθῆ ὀρθία μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ τοκετοῦ.

Ὁ καθηγητὴς Pinard ἔλεγεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων τῷ 1895 τὰ ἑξῆς σχετικά καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα :

«Ἐὰν θέλωμεν λαὸν εὐρωστον καὶ ἰσχυρόν, ἐὰν θέλωμεν τὴν διατήρησιν καὶ βελτίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους, ἐὰν, τέλος, θέλωμεν νὰ ἔχωμεν μεταξὺ ἡμῶν ὀλιγωτέρους φιλασθένους, ἥττονας ἐκφύλους καὶ ἀναπήρους, ὀφείλομεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν ἔγκυον γυναῖκα».

Τὸ ζήτημα τῆς ἡσυχίας καὶ ἀναπαύσεως τῆς ἔγκυου, κατὰ τοὺς τρεῖς ἰδίως τελευταίους μῆνας, εἶνε τοσοῦτον σπουδαῖον, ὥστε καὶ τὸ Διεθνὲς Συνέδριον τῆς Ἰατρικῆς τοῦ 1900 ἀπεδέχθη παμψηφεί τὴν ἑξῆς εὐχήν :

«Πᾶσα ἔμμισθος γυνὴ ἔχει δικαίωμα εἰς ἀνάπαυσιν κατὰ τοὺς 3 τελευταίους τῆς ἐγκυμοσύνης τῆς μῆνας».

Τοιαῦτα τὰ μέσα, ἅτινα διαθέτει ἡ ἐπιστήμη διὰ τὴν πρὸ τῆς συλλήψεως καὶ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην παιδοκομίαν. Ἐπαναλαμβάνοντες καὶ αὖθις ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς περιόδου αὐτῆς ἐπέμβασις ἡμῶν εἶνε περιορισμένη πως καὶ μὴ ἐπακριβῶς ἔτι καθωρισμένη, ἐρχόμεθα εἰς τὸ τρίτον τῆς παιδοκομίας μέρος, τὸ μετὰ τὸν τοκετόν, καθ' ὃ ἡ δύναμις τῆς ἐπιστήμης λαμβάνει ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν καὶ ἀποτελεσματικότητα.

Η ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΤΟΚΕΤΟΝ ΠΑΙΔΟΚΟΜΙΑ

Καὶ ἰδοὺ τὸ παιδίον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ὡς μία ἀκτὶς φωτὸς ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅπως λέγει ὁ Victor Hugo, ἢ ὅπως ἔψαλλεν ὁ A. Daudet εἰς τὰ «Amoureuses» :

Enfants d'un jour, ô nouveau-nés,
petites bouches, petits nez,
petites lèvres, demi-closes,
membres tremblants
si frais, si blancs
si roses ;

Ἄς ἐρωτηθῆ, λέγει ὁ La Fontaine, εἰς οἵανδήποτε μητέρα, ποῖον εἶνε τὸ ὠραιότερον παιδίον. Θὰ ἀπαντήσῃ ἄνευ δισταγμοῦ : εἶνε τὸ ἰδικόν μου.

Mes petits mignons
beaux, bien faits et jolis
sur tous leurs compagnons.

Μὲ ὅλον τὸν σεβασμόν, ὃν ἔχομεν πρὸς τὰς μητέρας, αἵτινες διαβλέπουσιν ἐν τῷ νεογεννήτῳ θαῦμα ὠραιότητος, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τοῦτο γενικῶς δὲν εἶνε καὶ τόσον ὠραῖον.

«Εἶνε, ὅπως εἶπεν ὁ Droz, δὲν γνωρίζω τί ροδόχρουν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τι μορφαστικὸν καὶ ρυτιδωμένον» (Je ne sais quoi de rose, mais aussi de gri-maçant et de ridé).

Ἡ, ὅπως εἶπεν ὁ José Vincent, «en somme une très mignone petite horreur».

Ἡμεῖς δὲν συμμεριζόμεθα τοὺς ἥκιστα κολακευτικούς συγγραφικούς τούτους ὀρισμούς. Ἀδυνατοῦμεν ὅμως καὶ νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι τὸ νεογνὸν τῶν πρώτων ἡμερῶν οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ θαύματα τῆς καλλονῆς. Δὲν παρέρχεται ὅμως πολὺς καιρὸς καὶ ἰδοὺ μία χροιά ροδοειδῆς, ἐπανθίζουσα τὰς παχουλὰς σάρκας του, ἀναφαίνεται, τὸ βλέμμα καὶ τὸ μειδίαμα φωτίζουσι τὸ πρόσωπόν του ἢ μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ σώματός του δυσαναλογία τείνει νὰ διορθωθῆ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην οὐδὲν ἔχομεν νὰ πράξωμεν διὰ τὴν καλλονὴν του. Τὸ παιδίον εἶναι ἐξησφαλισμένον διὰ τὴν ὠραιότητά του, ἀρκεῖ νὰ εἶνε ὑγιές.

Βαθμηδὸν ὅμως καὶ κατὰ σμικρὸν τὸ παιδίον θὰ ἀπολέσῃ τὴν πρώτην ταύτην λάμψιν τῆς δροσερότητος. Ἐκ τῶν παιδικῶν του μορφῶν μέλλει νὰ ἐξέλθῃ προσωπικότης φυσικὴ μὲ περιφερείας μᾶλλον καθωρισμένας.

Τὴν μετάπτωσιν ταύτην θαυμασίως ἔχει διαζωγραφίσει ἡ Ἰταλὶς συγγραφεὺς Παυλίνα Λομπρόζο, θυγάτηρ τοῦ διασήμου ἐγκληματολόγου, εἰς ἓν ἄρθρον τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ὑποψήφιοι τῆς καλλονῆς». Ἴδου τί ἔγραφε :

«Ρίψατε ἀμερολήπτως ἐν βλέμμα ἐπὶ ὁμίλου παίδων τόσον εἰς τὰς τάξεις τῶν χωρικῶν, ὅσον καὶ εἰς τὰς τῶν εὐπόρων ἀστῶν· θὰ παρατηρήσητε ὅτι ἡ ἀνθρωπότης βαίνει ὀρισμένως πρὸς τὴν πρόοδον εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν καλλονὴν. Πανταχοῦ θὰ εὔρητε ἐν πληθύϊ ὥραϊα παιδιά, θαυμάσια δείγματα τῆς ἀγνότητος ἐκείνης τῶν γραμμῶν, τοῦ σχήματος καὶ τῆς ἐκφράσεως, ἥτις, παρὰ τὴν προπατορικὴν κατάραν, εἶνε τὸ κόσμημα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

» Δὲν εἶνε δὲ τοῦτο φαντασία τῆς στοργῆς ἡμῶν ὡς πατέρων ἢ μητέρων. Δὲν εἶνε τὸ αὐτόματον ἔνστικτον τοῦ ἐγωϊσμοῦ μας ὡς δημιουργῶν, τὸ παριστῶν εἰς τὰ ὄμματά μας τὰ παιδιά μας ἐπιχαρίτως ὥραϊα καὶ καλλιτεχνικῶς πλασμένα. Ὅχι· εἶνε πράγματι ὥραϊα διὰ πάντα ἀμερόληπτον παρατηρητήν, διὰ πάντα γνώστην τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καλλιτέχνην ἢ σοφόν.

» Ἡ γλυκύτης τῶν παρειῶν των, τῶν ὑγρῶν καὶ λαμπυριζόντων ὀφθαλμῶν, τὸ γοητευτικὸν τοῦ μικροῦ των στόματος μὲ τὰ κατέρυθρα χεῖλη, τὰ ὁμοιάζοντα πρὸς μεστὸν ἰκμάδος καρπὸν, ἢ χάρις τῆς εὐγενικῆς των ρινός, ἥτις, ἀνορθουμένη ὀλίγον, προσδίδει εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τὸ ἀνυπότακτον ἐκεῖνο ὕφος, ὃ λακκίσκος τοῦ πωγωνίσκου μὲ τὰς ὀλοστρογγύλους παρειάς, τὰς πλήρεις ὑγείας καὶ

αἵματος, ἢ ἀπαλὴ κόμη, στιλπνὴ καὶ πλουσία ὡς χαίτη, ὅλα τὰ προτερήματα ταῦτα εἶνε ἀληθινά.

» Ὁλόκληρος ἡ παιδικὴ ἡλικία, ὅλα τὰ κοράσια καὶ ἄρρενα ἀπὸ 1—4 ἐτῶν, ἐκθέτουν ἰταμῶς κάλπην ὑποψηφιότητος διὰ τὴν καλλονὴν. Καὶ ἀφοῦ τὰ συγκρίνωμεν κατὰ κόρον μὲ τὸν μικρὸν Ἰησοῦν, ὅλους τοὺς ἀγγέλους, τὰ Σεραφεῖμ καὶ τοὺς Ἐρωτιδεῖς τῶν καλλιτεχνῶν, λικνιζόμεθα μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐξεκολάψαμεν μελλούσας Ἀφροδίτας καὶ νέους Ἀπόλλωνας.

» Ἀλλὰ φεῦ! μετὰ τόσας ἀγερώχους ἐλπίδας, ὅταν ὁ στάχυς ἀρχίζῃ νὰ μεστῶνῃ, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς, εὐρίσκομεν τὴν ἐσοδείαν ἀρκούντως ἰσχνήν! Ὁφείλομεν μετὰ λύτης νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ κόσμος δὲν κατοικεῖται ἀπὸ Ἀπόλλωνας καὶ Ἀφροδίτας καὶ ὅτι ὅλα τὰ θελκτικὰ ἐκεῖνα προπλάσματα τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς, τὰ πλήρη ὑποσχέσεων, ἐγένοντο νεάνιδες καὶ νέοι ἀρκετὰ κοινοί, συνειθισμένοι, τοῦλάχιστον οὔτε ὥραϊοι, οὔτε ἄσχημοι. Πῶς συμβαίνει ἄρα γε ὥστε νὰ ἐκλείπουν τόσαι περιφανεῖς ὑποσχέσεις διὰ τὴν καλλονὴν ; »

Ἡ συγγραφεὺς τὴν μεταβολὴν ταύτην ἀποδίδει εἰς λόγους καθαρῶς πλαστικούς, ἀναγομένους εἰς τὴν ἀναλογίαν τῶν γραμμῶν.

Οὐδὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν διὰ νὰ τροποποιήσωμεν τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου τοῦ παιδὸς κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην, εἴμεθα ὅμως εἰς θέσιν νὰ ἐμποδίσωμεν τὰς παραμορφώσεις τοῦ σώματός του καὶ νὰ διευκολύνωμεν καὶ ὑποβοηθήσωμεν τὴν ἀρμονικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν.

Ἐπεκράτει ἄλλοτε ἡ ἰδέα, καὶ δυστυχῶς καὶ σήμερον ἔτι ὑπάρχει, ἰδίως παρ' ἡμῖν, ὅτι ἡ φασκία τοῦ παιδίου πρέπει νὰ εἶνε σφικτὴ, διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὰς διαφόρους παραμορφώσεις.

Μεγαλειτέρα πλάνη δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Τὸ

νεογνόν, διὰ τὰ ἀναπτυχθῆ καλῶς, δεόν τὰ ἔχει ἐλευθερίαν κινήσεων.

Μεταξὺ τῶν σωματικῶν παραμορφώσεων, ἐξ ὧν ἔχομεν καθῆκον τὰ προφυλάξωμεν τὸ παιδίον, ὑπάρχουσιν ἐν πρώτοις τινές, αἵτινες προέρχονται ἐξ ἀμελείας ἡμῶν αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ζωῆς πρέπει νὰ φροντίζωμεν τὰ κατακλίνωμεν τὸ παιδίον ὅτε μὲν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς, ὅτε δὲ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, διὰ τὰ ἀποφύγωμεν τὴν διὰ τῶν πάντοτε κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος ἐξασκουμένων πιέσεων προκληθησομένην βαθμιαίαν τῆς κεφαλῆς παραμόρφωσιν.

Ἡ ἀσκήσις τοῦ πρώτου βαδίσματος δεόν τὰ ἦ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐπιμελείας. Εἶνε ἀσύνετον καὶ ἀνόητον τὰ ἐπισπεύδῃ τις, ὅπως πράττουν μητέρες τινές, τὴν ἐμφάνισιν τοῦ βαδίσματος. Ὁφείλομεν μόνον τὰ ὑποστηρίζωμεν καὶ διευθύνωμεν τὰς προσπαθείας τοῦ παιδός, ὅταν οὗτος ἐκδηλοῖ τὴν ἐπιθυμίαν τὰ κάμῃ τὰς πρώτας δοκιμάς. Τὸ καλύτερον πρὸς χρῆσιν μέσον εἶνε ἡ ζώνη τοῦ στήθους. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη αἱ συνεδρῖαι τοῦ βαδίσματος πρέπει τὰ ὄσι σύντομοι, διακοπτόμενοι ὑπὸ μακρῶν διαλειμμάτων ἄναπαύλας.

Οὐδέποτε ἡ ὀρθία στάσις ἢ τὸ βάδισμα πρέπει νὰ παρατείνωνται παρὰ τῷ παιδί μὲχρι κοπώσεως.

Ὅταν ὁ παῖς βαδίζῃ, συμβαίνει ἐνίοτε τὰ στρέψῃ τὸν ἓνα πόδα πρὸς τὰ ἔσω. Τὸ τοιοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς συνηθείας, ἣν ἔχομεν τὰ περιπατῶμεν τὰ παιδιά πάντοτε ἀπὸ τὸ ἴδιον μέρος. Ὀλίγη ἐπιτήρησις δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν παῖδα ἀπὸ τοιαύτας παραμορφώσεως, αἵτινες τοσαύτην ἀχαρίεσαν καὶ ἀκομψον προσδίδουσι σφραγίδα εἰς τὸ βάδισμα.

Ἐν καταστάσει ἀκινήσιος πρέπει νὰ προσέξωμεν ὅπως μὴ τὸ παιδίον ἀναπαύῃ ὅλον τὸ βάρος τοῦ σώματός του ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον κνήμης, ἀλλὰ καθέτως ἐπὶ τῶν δύο.

Ἰδίως ἡ ἡμετέρα προσοχὴ θέλει ἐπιστηθῆ, ὅπως μὴ ὁ παῖς ἀποκτήσῃ τὴν συνηθειαν τὰ κυρτώνῃ τὴν ράχιν του. Ὁ παῖς, καθήμενος πρὸ τῆς τραπέζης τοῦ φαγητοῦ ἢ τῆς ἐργασίας, κινδυνεύει τὰ λάβῃ τὴν μᾶλλον ἐπικίνδυνον στάσιν.

Καὶ ἐὰν μὲν εὐρίσκηται πολὺ πλησίον τῆς τραπέζης, πιέζεται τὸ στήθος του· ἐὰν δὲ τοῦναντίον πολὺ μακρὰν, κυρτοῦται ἡ ράχιν του.

Ἰδίως διὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν ὁ παῖς ἔχει τάσιν τὰ πλησιάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸ βιβλίον ἢ τὸ τετράδιον. Ὑπ' αὐτὰς δὲ τὰς συνθήκας ἡ ὄρασις του συχνάκις ἀλλοιοῦται.

Οὕτω μία κακὴ καθεστηκυῖα στάσις, ἐνῶ παρασκευάζει ἀφ' ἑνὸς τὴν κλίσιν εἰς τὴν φθίσιν, ἀφ' ἑτέρου συνεπάγεται συχνότατα τὴν παραμόρφωσιν τῆς ὀσφύος καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ὀράσεως. « Τὰ σχολικὰ ἐπιπλα καὶ τὸ κάθισμα τοῦ πιάνου εἰσι δύο πηγὰί πλούτου διὰ τοὺς ὀρθοπεδιστάς, λέγει ὁ Monin ».

Οἱ δύο τελευταῖοι οὗτοι κίνδυνοι μᾶς ἐνδιαφέρουσιν ἐνταῦθα ἰδιαιτέτως· εἶνε δ' ἀληθῶς λίαν ἄχαρι τὰ φέρωμεν ἐπὶ τοῦ σώματός μας ράχιν κυρτὴν καὶ ὀφθαλμούς μύωπας.

Οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι ἔχουσι καθῆκον τὰ ἐπιτηρῶσιν, ὅπως τὸ παιδίον κάθηται καλῶς, καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὰ προσέλθωσιν ἀρωγοὶ διὰ καταλλήλων μηχανημάτων (τοῦ ὀπτοστάτου Rolland καὶ ἄλλων).

Πλὴν τῶν φυσικῶν τούτων παραμορφώσεων, τῶν εἰς τὴν ἀμέλειαν ὀφειλομένων, ὑπάρχουσιν ἕτεραι, ἀπορρέουσαι ἐξ ἀσκήσεών τινων.

Ἀπὸ τῆς ἀλόψεως ταύτης δεόν τὰ σημειωθῆ ἰδίως ὁ κίνδυνος τῆς ἐνοργάνου μὲ μηχανήματα γυμναστικῆς. Αἱ παραμορφώσεως, ἃς συνεπάγεται εἰσι τὰ μάλα ἐκδηλοὶ παρὰ τοῖς ἐξ ἐπαγγέλματος ἀκροβάταις. Ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἠδύνατό τις τὰ πιστεύσῃ, ὁ τελευταῖος οὗτος οὐδεμίαν αἰσθητικὴν

τελειότητα ἔχει : οἱ ὠμοὶ του προεξέχουσιν, ἡ ράχις εἶνε πελωρία, τὰ ἰσχία στενὰ καὶ αἱ κνήμαι ἰσχναί· ὁ κορμὸς του, ὑπερβαλλόντως ἀνεπτυγμένος, εἶνε ἄνευ ἀναλογίας πρὸς τὴν κατωτέραν τοῦ σώματος μοῖραν.

Ἡ ἐνόργανος γυμναστική, ὅχι μόνον τὴν ὠραιότητα δὲν προσπορίζει, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ὑγίειαν δὲν ἐξασφαλίζει. Ἡ φθίσις τοῦ ἀθλητοῦ εἶνε νόσος λίαν γνωστὴ σήμερον.

Ὅπως δικαιοτάτα παρατηρεῖ ὁ Hugues le Roux, τὰ στῆθη, εἰς ἃ ἡ ὑπερβάλλουσα ἀνάπτυξις τῶν μυῶν φαίνεται δίδουσα ὄψιν θαλερᾶς ὑγείας, ἐγκλείουσιν ἑλεεινοὺς πνεύμονας.

Τὸ στῆθος πρέπει νὰ διαπλάσσηται οὐχὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν πρὸς τὰ ἔσω, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω.

Γενικῶς οἱ διάφοροι συγγραφεῖς ἠδυνήθησαν νὰ καθορίσωσι μετ' ἀκριβείας τοὺς ὅρους, ὑφ' οἷς ἀσκησίς τις ἐνδέχεται νὰ παραμορφώσῃ τὸ σῶμα.

Οἱ ὅροι οὗτοί εἰσι :

1^{ον} Ὅταν ἡ ἀσκησις ἀπαιτῆ συγκέντρωσιν μυϊκοῦ ἀγῶνος εἰς μοῖραν τινα λίαν περιορισμένην, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ χῶραι τοῦ σώματος δὲν συμμετέχουσι τῆς ἐργασίας.

2^{ον} Ὅταν ἡ ἀσκησις ὑποχρεοῖ νὰ λάβῃ τις καὶ νὰ διατηρήσῃ στάσιν τινά, δι' ἧς παρεκκλίνει ὁ ἄξων τοῦ σώματος τῆς φυσιολογικῆς του διευθύνσεως.

3^{ον} Ὅταν συνεπάγῃται ἐξάσκησιν συχνὴν καὶ παρατεταμένην κινήσεων, ἃς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐκτελεῖ φυσικῶς, καὶ εἰς ἃς ἡ διασκευὴ του δὲν εἶνε προσηρμοσμένη.

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας, βλέπει τις ὅτι πρέπει νὰ χρησιμοποιῶμεν παρὰ τοῖς παισὶ μετὰ συνέσεως σωματικὰς τινὰς ἀσκήσεις.

Τὰ παιδιά δὲν πρέπει νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν διὰ μηχανημάτων γυμναστικὴν πρὸ τῆς ἡλικίας τῶν ὀκτῶ μέχρι δέκα ἐτῶν, καὶ ὀφείλουσιν ἐπίσης νὰ

ἀπέχωσι σωμασκιῶν τινων, ὡς ἡ ξιφομαχία καὶ ἡ ἱπασία μέχρι τοῦ 15^ο τοῦλάχιστον ἔτους.

Ἡ παρακώλυσις τῶν φυσικῶν παραμορφώσεων εἶνε καθῆκον οἷονεὶ ἀρνητικόν. Πρόκειται ταῦτο-χρόνως νὰ ἐργασθῶμεν νὰ ἀναπτύξωμεν τὸ σῶμα τοῦ παιδός.

Ὁ ἰδεώδης σκοπὸς δὲν εἶνε, βεβαίως, οὔτε ἡ ρώμη τοῦ ἀθλητοῦ, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ εὐκίνησις τοῦ ἀκροβάτου.

Τὸ πᾶν ἔγκειται εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἁρμονίας τῶν σχημάτων καὶ διαπαιδαγώγησιν τῆς κινήσεως.

Δύο μέθοδοι ὑπάρχουσι πρὸς τοῦτο : ἡ καθ' αὐτὸ γυμναστικὴ, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, μετὰ ἡ ἄνευ μηχανημάτων, κινήσεων κεκανονισμένων, καὶ αἱ ἐλεύθεραι παιδιαὶ καὶ αἱ ἐν ἀνοικτῶ ἀέρι ἀσκήσεις.

Ἡ πρώτη, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, ἔχει τὸ μειονέκτημα νὰ ἐπιφέρῃ ἔστιν ὅτε σωματικὰς παραμορφώσεις καὶ εἶνε μονότονος μέχρις ἀνίας.

Ἡ δευτέρα ἐνέχει δυσκολίας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν, ἀπαιτοῦσα καὶ ἐποχὴν καλὴν καὶ χρόνον καὶ χῶρον πλείονα τῆς πρώτης.

Ἄλλως τε, εἶνε καὶ ἀνεπαρκῆς, ὡς ἀφίνουσα τὸν παῖδα εἰς τὴν διάθεσίν του καὶ μὴ συντελοῦσα εἰς τὴν τελείαν αὐτοῦ φυσικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἡ **Σουηδικὴ γυμναστικὴ** εἶνε ἐκείνη, ἣτις ἀνταποκρίνεται θαυμασίως πρὸς τὸν ἐν γένει τῆς σωμαστικῆς σκοπόν.

Ἐγκαινιασθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν Σουηδίᾳ τὸ 1805 ὑπὸ τοῦ Per Henrik Ling, ἀνεγέννησε καὶ ἐξωραΐσε, κατὰ τὴν γενικὴν ὁμολογίαν, τὴν Σουηδικὴν φυλὴν. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς μεθόδου ταύτης ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ὑπὸ Διεθνούς ἐπιτροπῆς κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας τοῦ 1906 ἐν Ἀθήναις. Οἱ Σουηδοὶ γυμναστικὰ ἔδρασαν ἐκεῖ λαμπρὰν ἐπιτυχίαν.

«Όταν, ἔγραφε πρὸ ἐτῶν ἐν εἰδικὸν περιοδικόν, ἐνώπιον 70 χιλιάδων θεατῶν οἱ Σουηδοὶ γυμνασταὶ ἐτέθησαν ἀπλῶς εἰς κίνησιν βαδίσματος, εἶτα δρόμου ἐν κύκλῳ, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ραδινῶν, ἀρμονικῶς ἀνεπτυγμένων καὶ ἰσορροπούντων τούτων σωμάτων, μὲ βάδισμα ἀπαλὸν καὶ ρυθμικόν, κινουμένων εἰς στάσιν ἀξίαν καὶ ὑπερήφανον, αἱ ζητωκραυγαὶ καὶ τὰ χειροκροτήματα ὑπῆρξαν φρενητιώδη*».

Ὁ οὐσιώδης χαρακτήρ τῆς Σουηδικῆς γυμναστικῆς εἶνε, ὅτι εἶνε ἐπιστημονικὸς, ἐρείδεται ἐπὶ βαθείας γνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀνατομίας, ἐπιδιώκουσα δι' ὠρισμένης κινήσεως ὠρισμένον ἀποτέλεσμα.

Ἡ Σουηδικὴ γυμναστικὴ προσδίδει χάριν καὶ εὐστροφίαν τῷ σώματι, ἀναπτύσσει τοὺς μῦς μὲ τελείαν ἀρμονίαν, διορθοῖ τὰς ἐλαττωματικὰς στάσεις. Ἐν συνόλῳ ἀποτελεῖ μίαν ἔλλογον ἐπισιήμην κινήσεων, σκοποῦσῶν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μυϊκοῦ συστήματος ἐπὶ σκοπῷ ὑγιεινῷ, θεραπευτικῷ καὶ καλαισθητικῷ.

Ἐκ τῶν παιδιῶν, αἱ βίαιαι ἀγγλικαὶ ἀσκήσεις, ὅπως τὸ foot-ball καὶ τὸ criquet, δέν εἰσιν ἀξιόσυστατοι. Τοῦναντίον τὸ tennis συνιστᾶται ὡς ἱκανὸν νὰ ἀναπτύξῃ τὴν εὐστροφίαν καὶ εὐκίνησιν τοῦ σώματος.

Ἐκ τῶν ἐν ἐλευθέρῳ ἀέρι ἀσκήσεων, αἱ καλύτεραί εἰσιν ἐκεῖναι, καθ' ἃς ἐργάζονται ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος, χωρὶς νὰ ὑπάρχη κίνδυνος παραμορφώσεως.

Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὸ γαλλικὸν boxe, τὸ κολύμβημα καὶ ἰδίως τὸν δρόμον.

Τὸ οὐσιῶδες πάντοτε εἶνε ἡ ἐκτέλεσις πολλαπλῶν ἀσκήσεων, πρὸς ἀρμονικὴν τοῦ σώματος ἀνάπτυξιν.

* Revue des Jeux scolaires et d'Hygiène sociale (Σεπτέμβριος—Ὀκτώβριος, 1906, σ 125).

Τοιαύτη ἦτο ἡ μέθοδος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἵτινες εἰς τὰς παλαιστρας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν παιδοτρίβων, ἐδίδασκον εἰς τοὺς παῖδας πέντε ταυτοχρόνως ἀσκήσεις, τὸ πένταυλον: τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ ἄλμα, τὸν δίσκον, τὸ ἀκόντιον.

«Ἄλμα ποδός, δίσκου τε βολή,
καὶ ἄκοντος ἐρωή, καὶ δρόμος ἡδὲ πάλη».

Διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὀπόση σημασία ἐδίδετο τότε εἰς τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἀγωγῆς, ἀναφέρομεν τὸ γνωστόν, ἄλλως τε, γεγονός, ὅτι εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ὑπῆρχε βραβεῖον πεντάθλου διὰ τοὺς παῖδας.

Διὰ τῶν ἀσκήσεων, ἃς ἀνεφέραμεν, θὰ δώσωμεν βεβαίως κανονικότητα σχημάτων καὶ μορφῶν εἰς τὰ παιδιά.

Δέν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῶμεν, ὅτι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ιδεώδους κάλλους ἀπαιτεῖται καὶ χάρις τῶν κινήσεων, ἣν μόνον διὰ μιᾶς αἰσθητικῆς γυμναστικῆς δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν. Κάλλος ἀνεῦ χάριτος ὁμοιάζει ἄγκιστρον ἀνεῦ δολώματος, λέγει δημῶδες γαλλικὸν λόγιον. Et la grâce, plus belle encore que la beauté. Ἡ σημασία τῆς χάριτος, τῆς ὠραιότητος αὐτῆς τῆς κινήσεως, δέν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἵτινες, ἐνῶ εἶχον μίαν μόνον θεότητα τῆς καλλονῆς, τοῦναντίον τρεῖς τοιαύτας ἐπεφύλαξαν διὰ τὴν χάριν, τὰς τρεῖς Χάριτας, Εὐφροσύνην, Ἀγλαίαν, Θάλειαν.

Ἡ αἰσθητικὴ αὕτη διαπαιδαγώγησις εἶνε κατορθωτὴ ἰδίως διὰ τοῦ χοροῦ.

Ὡς μὴ ὀφείλειεν, ὁ τελευταῖος οὗτος ἔχει ἀποκλεισθῆ ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, διὰ νὰ ἀποκατασταθῆ εἰς τὰς αἰθούσας, ὅπου καὶ ἔχει χάσει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος ἔνεκα τῶν ποικίλων κοινωνικῶν συνθηκῶν.

Δι' αὐτὸ δ' ἀκριβῶς συμμεριζόμεθα πληρέστατα

τὴν γνώμην τοῦ Maurice de Fleury*, συνιστῶντος νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς χοροὺς ἐν ἀνοικτῷ ἀέρι, τοὺς εὐρύθμους κυκλείους χορούς, τὰς μετ' ἀσμάτων ὀρχήσεις, αἵτινες συνετέλεσαν, κατὰ μέγα μέρος νὰ καταστήσωσιν ὡραίας καὶ βαδίσματος εὐγενοῦς τὰς κόρας τῆς Ἑλλάδος, τὰς νεαρὰς Ἑλληνίδας, αἵτινες δὲν ἐγνώριζον τὰς σπλαγχνικὰς πτώσεις, τὸν διεσταλμένον στόμαχον καὶ τὴν νευρασθένειαν.

Αἱ γενικαὶ αὗται γραμμαὶ τῆς καλαισθητικῆς γυμναστικῆς ἀποβλέπουσιν ἀμφοτέρωθεν τὰ φύλα.

Ὁφείλομεν ὅμως νὰ σημειώσωμεν παρεμπιπτόντως, ὅτι μικραὶ τινες διαφοραὶ διέπουν τὴν φυσικὴν ἀγωγὴν τοῦ ὡραίου φύλου.

Δὲν θεωροῦμεν τοῦ παρόντος νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ τῶν διαφορῶν τούτων.

Τοὺς περιέργους καὶ τοὺς διὰ τὸ ζήτημα ἐνδιαφερομένους παραπέμπομεν εἰς ἄρθρον ἡμῶν ἐιδικόν, δημοσιευθὲν πρὸ τριετίας εἰς τὸ φύλλον τῆς 1^{ης} Μαΐου τοῦ λαμπροῦ εἰκονογραφημένου περιοδικοῦ «La Culture physique**» τῶν Παρισίων, καὶ ἑλληνιστὶ εἰς τὰ τεύχη 8 καὶ 9 τοῦ ἔτους 1907 τῆς «Βιοσπορίδος» τῆς πόλεως ἡμῶν.

Μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑγείας, τῆς ὡραιότητος καὶ χάριτος τοῦ παιδὸς διὰ ὑγιεινῆς καλῶς ἐννοουμένης καὶ καταλλήλων ἀσκήσεων, ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ ἀναδείξωμεν τὸ θέλημα τῆς βοηθείας τῆς ἀμφιέσεως καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ. «Τὸ ἔνδυμα, λέγει ὁ Barrière εἰς τὸ «L'art des Passions»,

* M. de Fleury.—Le corps et l'âme de l'enfant (Paris, Colin σ. 30).

**Dr Moïssidès —L'éducation physique chez la femme (Culture physique, 1 Μαΐου 1908, σ. 1058).

προσδίδει εἰς τὴν μορφήν ὄψιν τινά, ἓνα τρόπον ὑπάρξεως, ὅστις ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καλλονήν. Κομψή τις κυρία, ἐνδεδυμένη, εἶνε ἔργον τέχνης, ὅπερ ἀνανεοῦται ὡς ἀνθοκήπιον. Ἀφ' ἐνός ὁ καλλωπισμὸς ἀναδεικνύει τὴν φυσικὴν καλλονήν, ἀφ' ἐτέρου ἢ ἀμφίεσις διορθοῖ ἢ ἐξαλείφει τὰς ἀτελείας, δημιουργοῦσα, οὕτως εἶπεν, μίαν καλλονήν ἐκ συμβάσεως (beauté de convention).

Ἡ μετὰ κομψότητος ἀμφίεσις, οὐ μόνον ἀναδεικνύει τὴν φυσικὴν τοῦ σώματος καλλονήν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ διορθοῖ ἀτελείας τινάς, ἔστω καὶ φαινομενικῶς, θέτουσα οὕτω τὴν ψυχὴν εἰς καλαισθητικὰς διαθέσεις.

Αἱ αἰσθητικαὶ ἰδέαι, αἱ διὰ τὴν ἐνδυμασίαν ἐν γένει ἐπικρατοῦσαι, ἔθυσαν, ὡς μὴ ὄφειλεν, εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν τὰς ὑγιεινὰς διατάξεις.

Καὶ δυστυχῶς εὐρισκόμεθα ἔτι πολὺ μακρὰν τοῦ μεγάλου Σωκρατικοῦ καὶ Πλατωνικοῦ νόμου, ὅστις ὥριζε τὸ ὡραῖον ὡς τὴν καλυτέραν προσαρμογὴν τοῦ σχήματος εἰς τὴν λειτουργίαν, ἣν ἐκπληροῖ.

«Ἡ ἐνδυμασία εἶνε ἐπιστήμη καὶ τέχνη, ἕξις καὶ αἴσθημα, ἔγραφέ ποτε ὁ Balzac». Τὴν τέχνην ταύτην ἔχει ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀναλάβει ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν ὁ Συρμός, ἡ θεότης αὕτη τοῦ αἰῶνος, ἣν τόσον θαυμασίως διεζωγράψισεν ὁ Βολταῖρος διὰ τοῦ ἐξῆς ἀμιμήτου τετραστίχου :

Il est une déesse inconstante, incommode,
bizarre dans ses goûts, folle en ses ornements
qui paraît, fuit, revient et naît dans tous les temps
Protée était son père, et son nom c'est la mode.

Δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰς παραμορφώσεις, αἱ ἐπέφερον ὁ συρμὸς ἐπὶ τοῦ γυναικείου κάλλους διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Αἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ὡραίου φύλου δὲν ἔχουν παρὰ

νά ρίψουν ἐν βλέμμα συγκριτικὸν ἐπὶ τῶν τύπων ὑψηλῆς τέχνης, συνθετοῦσης τὴν γυναικεῖον καλλονὴν εἰς τὰ διάφορα στάδια τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ὄσφυς τῶν ἀρχαίων Χαρίτων δεικνύει τὴν ἰδεώδη ἀγνότητα τῶν γραμμῶν καὶ τῶν σχημάτων. Ἡ προτομὴ τῆς Ἀμφιτρίτης τῆς Ἀναγεννήσεως μινωτικοῦ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐκ φαλαίνης περιθωρῶν, τῶν λίαν εὐνοουμένων εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Μεδίκων.

Τὸ ἄγαλμα τῆς νεωτέρας Ἀρτέμιδος ἀποδεικνύει τὴν ἐπίδρασιν τοῦ στηθοδέσμου τῶν νεωτέρων χρόνων, ὅστις, ἐκλεπτύνας τὸ γυναικεῖον στήθος, ἀφήρесе ταῦτοχρόνως τὸν χαρακτῆρα τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ γαληνιαίας ἐξελίξεως*.

Θὰ εἴπωμεν μόνον ὀλίγας λέξεις διὰ τὸν στηθοδέσμον, τὸν κλωβὸν τοῦτον, ὃν ἐδώρησε τῇ ἀνθρωπότητι ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν «ἐνανῶν πέπλων καὶ τῶν σιγαλοέντων εἰμάτων» τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων. Οὐδὲν μέρος τοῦ γυναικείου ἐνδύματος ἀπησχόλησε περισσότερον τοῦ στηθοδέσμου τοὺς ὑγειονολόγους τοῦ κόσμου.

Ὅλα τὰ κατηγορητήρια τῶν ὑγειονολόγων καὶ τὰ φόβητρα τῶν ἰατρῶν εἰσι μηδὲν ἀπέναντι τοῦ 48 μιᾶς γυναικείας ὄσφυς.

«Ἡ γυνὴ θέλει νὰ ὑποφέρῃ, λέγει ὁ Siefert, διὰ νὰ εἶνε ὠραία».

Μπροστὰ στὰ κάλλη τί εἶνε ὁ πόνος!

Θὰ ἦτο ἴσως λίαν τολμηρὸν καὶ παρακεκινδυνευμένον νὰ διατυπώσῃ τις μίαν ὠρισμένην γνώμην περὶ τοῦ πολυκρότου τούτου ζητήματος.

Οὐχ ἦπτον νομίζομεν ὅτι εἶνε δυνατὴ μία συμφιλίωσις τοῦ συρμοῦ καὶ τῆς ὑγιεινῆς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο.

* Paul Diffloth. — La beauté s'en va (Paris 1905 σελ. 61—62).

Θεωροῦμεν ὡς ὑπερβολικὰ τὰ ἄλλως μάταια καὶ ἀνωφελῆ συμπεράσματα τῆς ἰατραινας Κας Tylicka, ἣτις ζητεῖ ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν τοῦ στηθοδέσμου. Συμμεριζόμεθα μᾶλλον τὴν γνώμην τοῦ διασήμου ὑγεινολόγου Proust, ὅστις θεωρεῖ τὸν στηθοδέσμον ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κανονικῆς ἀναπτύξεως τῶν μορφῶν, μὲ μικροῦς τινὰς περιορισμούς.

Ἡ χοῆσις του καιὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ τὰ πρῶτα τοῦλάχιστον ἔτη τῆς ἐφηβείας εἶνε ὀλεθρία καὶ πρέλει νὰ ἀποφεύγηται.

Βραδύτερον δέ, ὅταν ἡ ἀνάπτυξις εἶνε ἀρκοῦντως προχωρημένη, ἐπιτρέπεται ἡ χοῆσις του, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐγγεγραμμένον εἰς τὸ κοιμωτήριον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ὠραίου φύλου τὸ σοφὸν ἀληθῶς ρητὸν τοῦ Boitard:

«Puisque la mode est plus forte que la raison portez les corsets, mais ne vous-serrez pas».

Διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θέματός μας, ἐπὶ μακρὸν ὁ συρμὸς ὑπῆρξεν ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀσχημίαν τοῦ παιδικοῦ ἐνδύματος.

«Παρατηρήσατε, λέγει ὁ R. de la Sizeranne*, τὰ ἐνδύματα τῶν παιδῶν τοῦ 15 καὶ 18ου αἰῶνος εἰσὶν ἀπλούστατα ἐνδύματα κυριῶν ἢ κυρίων ἐν σμικρῷ».

Ἐπὶ Λουδοβίκου XV τὸ ἐνδυμα δὲν διακρίνει τὴν ἡλικίαν.

Σήμερον εὐτυχῶς ὑπάρχει ἐνδυμα ἴδιον διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὃπερ σέβεται καλύτερον τὰς συνθήκας τῆς ὑγιείας καὶ τῆς καλλονῆς του.

Ὅφειλομεν δὲ νὰ ἐλπίσωμεν διὰ τὴν ἑλθῆσιν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ καλλονὴ τοῦ παιδός, παγκοσμίως διατηρουμένη καὶ ἀναπτυσσομένη διὰ ὑγιεινῆς ἐλλόγου

* R. de la Sizeranne, Le miroir de la vie (Hachette 1902 κ. 4 σ. 250—251).

καὶ συστηματικῆς γυμναστικῆς, θὰ ἀναδειχθῆ παντοῦ διὰ τῆς χάριτος ἐνδύματος ἐπιμελῶς καὶ κάλλιον τῇ ἡλικίᾳ προσαρμοζομένης.

Τοιοῦτοι εἶνε, ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῶν γραμμαῖς, οἱ κανόνες τῆς ὠραίας αὐτῆς ἐπιστήμης, ἣτις σκοπεῖ τὴν διάπλασιν μιᾶς γενεᾶς ὠραίας, ἀρετίας καὶ ρωμαλέας.

Τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν ἐκαλλιέργησε πρῶτος ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὁ θεοποιήσας τὸ κάλλος, ὅπως τόσον θαυμασίως ἔψαλεν ὁ ποιητῆς Delille :

Toi que l'antiquité fit éclore des ondes
qui descendis des cieux et regnes sur les mondes.
Toi, qu'après la bonté, l'homme chérit le mieux,
Toi, qui naquis un jour du sourire des dieux,
Beauté, je te salue...

Οἱ νομοθεταὶ τοῦ πρῶτοι ἔθεσαν τὰς βάσεις ἀγωγῆς, ἱκανῆς νὰ τελειοποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἔλαβον μέτρα σύντονα, ὅπως τὰ σώματα βέλτιστα γένηται.

Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ ἐπιλογή διενηργεῖτο εἰς εὐρείαν ἀκτῖνα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως τὴν Σπάρτην καὶ τὴν Κρήτην. Τὰ Κρητικὰ ἤθη ὑπεχρέουν τὰ ὠραιότερα καὶ μᾶλλον εὐρωστα μοδέλα ἐκάστης φυλῆς νὰ διασταυρῶνται διὰ τῶν δεσμῶν τοῦ γάμου, διὰ νὰ διαιωνίζηται εἰς τύπος θαυμάσιος τῶν ἀνατομικῶν μορφῶν των.

«Τὰ μάρμαρα, ἅτινα διετηρήθησαν ἡμῖν, λέγει ὁ Debay, ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην τοῦτον λαόν, μᾶς παρέχουσι τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν ἐν τῇ πλέον τελείᾳ καὶ πλέον ἰδεώδει ὠραιότητι».

«Εἰς οὐδεμίαν χώραν τοῦ κόσμου, γράφει ὁ αὐτὸς συγγραφεύς, ἡ καλλονὴ εὖρε τρελλότερον ἐνθουσιασμὸν καὶ λατρείαν ἐκπαγλοτέραν. Ἐκεῖ μία

ὠραία γυνὴ ἦτο ἀντικείμενον ἀληθοῦς λατρείας, θεοποιήσεως. Οἱ καλλιτέχνη τῆς ἡμιλλῶντο νὰ πολλαπλασιάσωσι τὰ μάρμαρα, ἅτινα ἀναπαρίστων τὰς καλλονὰς καὶ τελειότητας τοῦ σώματός της, οἱ ἱστορικοὶ καὶ ποιηταὶ ἐξησφάλιζον δι' αὐτὴν τὴν ἀθανασίαν. Ἀνοίξατε τὴν ἱστορίαν καὶ ἴδετε τὴν **Δαΐδα**, καταδαμάζουσαν διὰ τῶν θελγῆτρων τῆς τὰς αὐστηροτέρας ἀρετὰς καὶ τὰς πλέον ἀναισθητοὺς καρδίας τὴν **Ἀσπασίαν**, ἐλκύουσαν περὶ ἑαυτὴν τὰς μεγαλειέρας δόξας τῆς ἐποχῆς της καὶ διανοίγουσαν τὸν ὀρίζοντα πρὸς τὰ θαυμάσια τῆς χρυσῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους τὴν **Φρύνην**, ἀφοπλίζουσαν τοὺς δικαστὰς της διὰ τῆς λαμπηδόνης τῆς καλλονῆς της τὴν **Ροδόπην**, νυμφευομένην τὸν Ψαμμύτιχον καὶ ἀνερχομένην ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Φαραώ.

«Οἱ Ἕλληνες, γράφει ὁ Beulé εἰς τὸ «Les merveilles de la Sculpture» τοῦ Viardot, δὲν ἐφεῦρον τὴν τέχνην, ἀλλὰ τὴν ὠραιότητα. Οὐδενὸς λαοῦ οἱ artistes ἐφίθασαν πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐκεῖνας, τὰς ἀνωτέρας, αἵτινες ἐξυψοῦσι τὴν σκέψιν τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ θείου τύπου, καὶ ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ νὰ ἀτενίσῃ τὸ ὠραῖον κατὰ πρόσωπον. Οἱ ἀγαματοποιοὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους ἐζήτουν ἐν ἰδεῶδες ὑπεράνω τῆς φύσεως, τὴν καλλονὴν καὶ τὸ μεγαλεῖον μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς» (σ. 62 καὶ 78).

Ἡ ἑορτὴ τῶν Καλλιστείων, καθ' ἣν ἐβραβεύετο ὁ **ὠραιότερος ἔφηβος** καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἐψάλλοντο οἱ παιδεῖοι ὕμνοι τοῦ ποιητοῦ Ἰβύσκου, ἀποδεικνύουσι παντὸς ἄλλου εὐγλωττότερον ὀπόση ἀπεδίδατο σημασία ὑπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὸ κάλλος.

Ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ καλλονὴ εὐρίσκεται, ἄρα γε, ἂν ὄχι βεβαίως εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῆς τελειότητος, εἰς ὃ εἶχον φθάσει οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι,

τουλάχιστον εἰς περιωπὴν ἀξίαν τοῦ ὀνόματος τῆς φυλῆς μας ;

Δὲν θὰ τολμήσω νὰ δώσω σαφῆ ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἀλλ' οὔτε ὅμως καὶ θὰ παραδεχθῶ τὰς ὀλίγας ἐκείνας, ὅλως ἀδίκους καὶ ἐλάχιστα κολακευτικὰς γραμμάς, ἃς ἀφιέρει πρὸς διείας ὁ Α. Vignola διὰ τὴν καλλονὴν τῆς Ἑλληνίδος τῆς πόλεός μας, τὰς καλλονάς, ἃς τόσον ἐξύμνησεν ἄλλοτε ὁ Μούντζοφλος.

Ὁ Γάλλος συγγραφεύς, εἰς τὸ ἄλλως ἔξοχον ἔργον του : «Toutes les Femmes», ἀφοῦ ἀπονέμει τὸν δίκαιον ἔπαινον εἰς τὴν καλλονὴν τῆς Ἑλληνίδος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, ἐπάγεται τὰ ἐξῆς διὰ τὰς Κωνσταντινουπολίτιδας, ἐν σελ. 262 τοῦ Α' Τόμου :

«Αἱ Ἑλληνίδες τοῦ Πέραν δὲν ἔχουσι τίποτε τὸ σχετικὸν μὲ τὴν καλλονὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀδελφῶν των τοῦ βασιλείου καὶ τῶν νήσων. Πολὺ mondaïnes καὶ κοκέττες, εὐχαριστοῦνται νὰ ἔμιλῶσι τὴν γαλλικὴν καὶ ἐνδύονται κατὰ τὸν Παρισινὸν συρμόν. Διέρχονται τὴν ζωὴν των ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν, ὁπόθεν θεῶνται τοὺς διερχομένους. Εἶνε κακόγλωσσοι καὶ γνωρίζουσιν ὅλα τὰ μικρὰ νέα τῆς γειτονιάς, τὰ ὅποια καὶ σχολιάζουσι μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν».

Τὴν κατάλληλον ἀπάντησιν εἰς τὸν κύριον αὐτόν, ὅστις τόσον ἐλαφρῶς ἔκρινε τὰς συμπολίτιδάς μας, εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ θέματός του, ἔχω δώσει πρὸς ἐτῶν ἀπὸ τῶν στηλῶν ἡμερησίου φύλλου καὶ δὲν θὰ ἐπανέλθω ἐνταῦθα. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς κακογλωσσίας, ἣ ὁποία προσάπτεται ὡς ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῶν συμπολιτῶν μας, ὑπενθυμίζω εἰς τὸν Vignola τὸν ὀρισμὸν, ὃν ἔδωκε πρὸς ἐτῶν διὰ τὰς Γαλλίδας ὁ Lessan : «Γυνὴ ἐστὶν ἀγωγὸς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, δι' οὗ μεταβιβάζεται ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον πᾶσα πράξις καὶ πᾶσα σκέψις ἀκόμη».

Δὲν δύναμαι νὰ μὴ παραθέσω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τὴν γνώμην Ἰταλοῦ δημοσιογράφου, ψυχολογήσαντος τὴν νεωτέραν Ἑλληνίδα κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τῶν Ἀθηνῶν ἐν μέσῳ τελείας οἴονει ζωντανῆς Πινακοθήκης τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς καλλονῆς.

«Μαζῆ μὲ τὰς γνωστὰς Ἀτθίδας, ἰδοὺ ἔκπαγλοι αἱ καλλοναὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Σμύρνης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς λοιπῆς Ἀνατολῆς, μὲ τύπον τελείως διαμεμορφωμένον, εὐσαρκοὶ, μὲ κοράλλινα χεῖλη, μὲ φλογερὰ μαῦρα μάτια, μὲ κύκνειον λαιμόν, μὲ παράστημα ἀγαλματώδους τελειότητος· αἱ Ἀλεξανδριναί, ὀλιγώτερον ἴσως ἰδιόρρυθμοὶ ὡς τύπος, περισσότερον κοσμοπολίτιδες, ἐκπλήττουσαι πάντοτε καλλοναὶ ἑλληνικοῦ τύπου, μὲ τὴν ἐλαφροτάτην ἀπόχρωσιν τοῦ ἀμερικανικοῦ ἡλίου.

»Αἱ Σμυρναῖαι, μὲ τὴν ὅλως διόλου ἰδιαιτέραν χάριν των, ἧς στεροῦνται αἱ ἄλλαι, καὶ πρὸ πάντων μὲ τοὺς μαγευτικούς, τοὺς ὑγρούς, τοὺς παροιμιώδεις ὀφθαλμούς των, κυριολεκτικῶς γοητεύουσι, μεθύουσι τὸν ἀποθαυμάζοντα αὐτάς.

»Αἱ Εὐρωπαῖαι Ἑλληνίδες, φέρουσαι καταφανῆ τὰ ἴχνη τοῦ πεπολιτισμένου περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὅποῖον ζοῦν, μὲ μίαν λεπτότητα καὶ χάριν ἐξαιρετικὴν· αἱ ἐπαρχιώτιδες Ἑλληνίδες, αἱ πλεῖσται μὲ τὰς γραφικωτάτας ἐπιχωρίους ἐνδυμασίας των, διακρινόμεναι διὰ τὴν ἀφέλειαν, τὴν ἀθωότητα καὶ τὸ ἀπροσποίητον αὐτῶν. Νησιώτισσαι, Πελοποννήσσαι, Ρουμελιώτισσαι, κάθε μία μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ τόπου της. Αἱ νησιώτισσαι προέχουν φυσικά, διὰ τὴν μείζονα γνησιότητα τῆς ἑλληνικῆς μορφῆς καὶ τὴν γαλήνην καὶ ἡμερότητα, ἣ ὁποία εἶνε ἐξωγραφισμένη εἰς τὰς μορφάς των. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἔκαμε κόρη Κερκυραία χωρική, ἐκ τῶν ὄρεινῶν τῆς περικαλλοῦς νήσου χωρίων, ἕνας τύπος

ἔξαισίας ἑλληνικῆς καλλονῆς, ἀξίας χρωστῆρος νεωτέρου Ραφαήλ».

Ὁ «Κῆρυξ τῆς Νέας Ὑόρκης» εἰς μίαν εἰκονογραφημένην Ἐπιθεώρησιν του πρὸ ἐτῶν, μεταξὺ τῶν πεφημισμένων καλλονῶν τοῦ κόσμου ἀπέδωσε τὰ πρωτεῖα εἰς τὸ πεφημισμένον κάλλος τῆς φυλῆς μας, καὶ τὰς γραμμὰς τῆς συγχρόνου Ἑλληνίδος.

Ὅπως τελευταίως, ὁ Γερμανὸς δημοσιολόγος Βάλδμαν εἰς ἄρθρον του περὶ «τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας» εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης» ἔγραφε τὰ ἑξῆς σχετικὰ μὲ τὴν καλλονὴν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς :

«Ἡ καλλονὴ τῆς φυλῆς εἶνε καὶ τώρα ἀκριβῶς τόσον ἀκμαία, ὅσῳ πρὸ αἰῶνων, ὅτε (τὸν 5ον αἰῶνα μ. Χ.) ὁ Βορειαφρικανικὸς Ἀδαμάντιος ἀπεικονίζει τοὺς Ἕλληνας, τὸν καλλοφθαλμότατον λαὸν τοῦ κόσμου. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καταθέλγει εἰς τὰς γυναῖκας αὐτάς, εἶνε τὸ θαυμάσιον βάδισμα καὶ αἱ ὠραῖαι κινήσεις. Πρὸ πάντων ὅμως ἡ μαγεία τῆς φυλῆς ἐκδηλοῦται εἰς τὰς κεφαλὰς, εἰς τὰς ὁποίας, ἄλλως τε, δὲν κυριαρχεῖ ὁ λεγόμενος κλασικὸς τύπος μὲ τὰ κανονικὰ εὐθέα χαρακτηριστικὰ καὶ τὸ «ἑλληνικὸν προφίλ», ἀλλ' ὁ ἀρχαιότερός πως τύπος, ἐκ τῆς προκλασικῆς ἐποχῆς, μὲ τὸ ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένον κάτω πρόσωπον, τὸ εὐμορφον στόμα, τὴν ἑλαφρῶς καμπτομένην ρῖνα, καὶ τὸ πολὺ μεγάλο αἰγυπτιακὸ μάτι, τὸ ὁποῖον περιβάλλουν βαρέα βλέφαρα»*.

Εἰς τὰς γνώμας ταύτας δὲν ἔχω νὰ προσθέσω τίποτε, ἵνα μὴ φανῶ μεροληπιῶν ὑπὲρ τῶν ὁμοειθῶν μου.

Ἐχω ὅμως καθῆκον νὰ ὁμολογήσω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ὅτι ὁ Ἰταλὸς δημοσιογράφος

* «Πρόοδος», φύλλον 8 Φεβρουαρίου 1912.

καὶ οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς, εἰρέθησαν ὑπὸ συνθήκας ὅπως ἔξαιρετικάς, διὰ νὰ γράψουν ὅ,τι ἔγραψαν.

Ἐγὼ θὰ ζητήσω τὴν καλλονὴν ἐκεῖ, ὅπου ἀνευρίσκει τις τὴν μέλλουσαν νεολαίαν τῆς φυλῆς μας, τὴν σχολήν, τὰ Παρθεναγωγεῖα, καὶ θὰ δώσω τὸν λόγον εἰς μίαν λογίαν Ἑλληνίδα, τὴν κ. Καλλιρρόην Παρρέν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Γάλλος Jules Guillebert ἔγραφε τὰ ἀκόλουθα εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» :

«Un des écrivains, le plus justement célèbres de la Grèce, dont les idées neuves hardies et attrayantes, pour discutables qu'elles puissent paraître, n'en accusent pas moins une personnalité admirable, d'un caractère élevé et d'un esprit noble. Elle fait honneur non seulement aux lettres grecques, mais à la femme moderne, à quelque pays qu'elle appartient».

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀναγνώσω περικοπὴν τινα, σχετικὴν μὲ τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς θέμα, ἐξ ἁρθρου τῆς μεγάλης ταύτης Ἑλληνίδος φεμινιστρίας, δημοσιευθέντος εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν» :

«Μεταξὺ πενήντα κοριτσιῶν, τὰ ὁποῖα ἀνὰ δύο, ὡς στρατιῶται πειθαρχικοί, διέσχισαν προχθὲς τὴν λεωφόρον Κηφισσιᾶς, ὁ φίλος μου κ. Τσοκόπουλος δὲν εὔρεν οὔτε μίαν εὐμορφην. Αὐτὸ ἔγραψεν εἰς τὸ «Νέον Ἄστυ» καὶ αὐτὸ ὀφείλει νὰ εἶνε ἀληθές, διότι εἰς τοιαῦτα αἰσθητικὰ ζητήματα ὁ γράψας εἶνε δοκιμασμένης καλαισθησίας.

Ἐπρόσθεσεν ὅμως ὅτι δὲν ἦσαν εὐμορφες, διότι ἦσαν χλωμές, μὲ μάτια σβυσμένα, μὲ σώματα ἀσθενικά. Δηλαδὴ παιδιὰ δεκατεσσάρων καὶ δεκαῆξ ἐτῶν, ἐπάνω ἀκριβῶς εἰς τὴν ἄνθησίν των, μαραίνονται καὶ σβύνουν καὶ προετοιμάζονται εἰς ἀναιμικὰς καὶ χλωρωτικὰς γυναῖκας τῆς αὔριου. Καὶ τὴν θυσίαν αὐτὴν τῆς νεότητος καὶ τῆς εὐμορφιάς καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς αὔριου, ξεύρετε εἰς ποῖον τὴν κάμνουν

τὰ παιδιὰ αὐτά, τὰ ὅποια δὲν εἶνε μόνον πενήντα, ἀλλὰ πεντακόσια καὶ πέντε χιλιάδες εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ;

» Τὴν θυσίαν ταύτην τῶν ὠραίων χρωμάτων τοῦ προσώπου, τὸ φῶς τῶν ὠραίων χειλέων, τὸ ἄρωμα τῆς ἀνοιξιάτικης ἀνθήσεως, τέλος τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν ἀκμὴν θυσιάζουν τὰ κορίτσια αὐτὰ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς μαθήσεως. Ὅχι εἰς τὸ πρᾶγμα. Διότι μάθησις καὶ σοφία κάθε ἄλλο εἶναι ἀπὸ ὅ,τι πιστεύομεν, ἀπὸ ὅ,τι περιλαμβάνουν τὰ σχολικὰ προγράμματα, ἀπὸ ὅ,τι προσπαθοῦν τὰ δυστυχισμένα αὐτὰ παιδιὰ νὰ χῶνουν μέσα εἰς τὸ νεανικὸν μυαλό των.

» Ἀπὸ τὴν ἡμέραν, ὅπου μία μητέρα πηγαίνει νὰ ἐγγράψῃ τὸ παιδί της εἰς τὸ σχολεῖον, ἕως τὴν ἡμέραν, ὅπου πηγαίνει νὰ παραλάβῃ τὸ ἀπολυτήριον ἢ τὸ δίπλωμα, ἢ δυστυχισμένη αὐτὴ εἶναι θῦμα μιᾶς μεγάλης οὐτοπίας, τὴν ὁποίαν πληρώνει, ὄχι μόνον εἰς ἀπώλειαν πολυτίμου καιροῦ, ἀλλ' εἰς υἱεῖαν καὶ ἀνθησιν καὶ κάλλος τοῦ παιδιοῦ της.

» Καμμιά φορὰ μάλιστα καὶ εἰς ζωὴν ἀκόμη. Διότι ἢ γλώρωσις, ἢ κληρονομηθεῖσα εἰς τὸ θρανίον, τελειώνει συχνὰ εἰς φθίσιν καὶ εἰς μαρασμόν. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι, ὅτι, ἐνῶ τὸ πρᾶγμα ἄλλοῦ περικαλύπτεται κάπως ἀπὸ πραγματικὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀποκοτῶν τὰ παιδιὰ εἰς τὸ σχολεῖον, ἐδῶ εἰς ἡμᾶς, ὅπου δὲν ἀποκοτῶν σχεδὸν τίποτε, ὁ κόσμος πιστεύει εἰς τὴν ὀπτασίαν αὐτὴν καὶ οἱ νέοι γονεῖς διαδέχονται τοὺς παλαιούς, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα ἐκείνων εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ τῆς μαθήσεως.

» Τώρα τί μανθάνουν τὰ κορίτσια εἰς σπουδὰς σχολικὰς 10 ἐτῶν περίπου ; Καὶ ὄχι μόνον τὰ κορίτσια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀγόρια μαζῇ ; Τίποτε.

» Καὶ ὅμως τὸ παιδί σας αὐτὸ ἐμορφώνετο εἰς σοφίαν καὶ γνώσεις καὶ μάθησιν δέκα σωστὰ ἔτη. Καὶ κατὰ τὰ δέκα ταῦτα ἔτη ἔμεινε καθισμένη ὀκτώ

ἕως δέκα ὥρας τὴν ἡμέραν εἰς ἓνα σκαμνὶ μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο ἐπάνω εἰς ἓνα βιβλίον, μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα ἐπάνω εἰς ἓνα διδάσκαλον, μὲ τ' αὐτιά ἀνοιγμένα ἐμπρὸς εἰς ἓνα ἀπέραντον σχολαστικισμόν, εἰς ἓνα συννέφιασμα μυαλοῦ, εἰς μίαν ἀνεμοζάλην τύπων καὶ λέξεων ἀφηρημένων ἐννοιῶν. Τί τῆς ἔμεινεν ἀπ' ὅλα αὐτά ; Φυσικὰ ὅ,τι ἀπέμεινε καὶ εἰς σᾶς, ὅταν ἦσθε εἰς τὴν θέσιν καὶ τὴν ἡλικίαν της. Ἡ μᾶλλον τῆς ἔμεινε κάτι : Τὰ χλωμά μάγουλα, τὸ μαραμένον μέτωπον, τὰ νεκρωμένα μάτια, τὸ βαθουλωμένον στήθος καὶ οἱ κυρτοὶ ὦμοι. Καὶ κάτι σημαντικώτερον ἀκόμη : Ἡ ἐκφυλισμένη γενεὰ τῆς αὔριον».

Δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ λυπηρὰ αὕτη κατάστασις ὑπάρχει μόνον ἐν Ἑλλάδι. Ὅλος ὁ Ἑλληνισμὸς πάσχει ἀπὸ τὴν ἰδίαν νόσον.

Ὁ ἐκ Σμύρνης ἀείμνηστος Σικιάρης, εἰς διάλεξίν του ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἔλεγε τὰ ἑξῆς :

« Τὰ κοράσια μας, εὐτραφῆ καὶ ὑγιέστατα ὅταν εἰσάγονται εἰς τὸ σχολεῖον, ἐξέρχονται τούτου μετ' ὀλίγα ἔτη κάτωχρα, ἰσχνὰ καὶ καχεκτικά, τὰ μᾶλλον ἐπιμελῆ, ἔνια δὲ καὶ φθισικά. Ὅπως βαίνουσι τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν θηλέων παρ' ἡμῖν, διὰ τῶν γυμνασίων καὶ παρθεναγωγείων μᾶς παρασκευάζουσι καχεκτικωτάτην γενεὰν καὶ τῇ ἀληθείᾳ φρονιμώτερος καταντᾷ ὁ προτιμῶν ν' ἀφήσῃ τὰ θυγάτριά του σχεδὸν ἀγράμματα καὶ ὑγιῆ, ἢ τελειόφοιτα γυμνασίων καὶ φιλάσθενα καὶ οἶκτον τῷ θεωμένῳ ἐμπνέοντα».

Τὴν διὰ τὴν παρ' ἡμῖν κατάστασιν τῶν κορασίων κρίσιν ἐπαφίεμεν εἰς τὴν καλαισθησίαν τοῦ εὐγενοῦς ἀκροατηρίου, ὅπερ ἐτίμησε τὴν διάλεξιν ταύτην.

Ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ καλλονή, ἢ οἶονεὶ διὰ ἀταβισμού καὶ κληρονομικότητος ἀποκρυσταλλωθείσα καὶ διαιωνισθεῖσα ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς,

πλήν τῆς ὀλεθρίας ἐπιδράσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ
συστήματος, ἔχει ἀναμφιβόλως ὑποστῆ τὴν ἐπί-
δρασιν καὶ πολλῶν ἄλλων βιολογικῶν καὶ κοινωνι-
κῶν συνθηκῶν καὶ ἴσως παντοδαπῶν ἀναμίξεων
καὶ διασταυρώσεων διὰ μέσου τόσων αἰῶνων.

Ὅλας αὐτὰς τὰς ἀτελείας ἔχομεν καθῆκον καὶ
δυνάμεθα νὰ διορθώσωμεν διὰ τῶν μέσων, ἅτινα
διαθέτει ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη, μιμούμενοι καὶ
βαίνοντες ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγό-
νων, εἰς βεβαίως ἐπιθυμοῦμεν καὶ ὄνειροπολοῦ-
μεν τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γενεὰν ὠραίαν, ὑγιᾶ
καὶ ρωμαλέαν.

.....
Τριτάτη γρ. 3.
.....